

Abstract

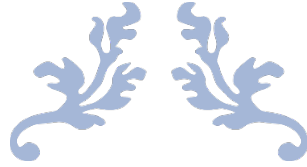
Greenlandic interjections, such as *sussa* (English: *it doesn't matter*) and *alaa!* (English: *that was close*), are a relatively unexplored area. This thesis is a study and mapping of Greenlandic interjections. The study and systematisation of the interjections is primarily based on theories by Anna Wierzbicka and Felix Ameka.

The thesis first provides a historical and theoretical background with an overview of previous descriptions of Greenlandic interjections. Then a study and systematisation follows of a total of over 450 different Greenlandic interjections from two glossaries, one from the *ordbogêrak* (1967) and one from Oqaasileriffik (2024).

The key findings show that Greenlandic interjections can be divided into these seven subcategories: Expressions of emotions, sensations and states of knowledge, interjections directed at a recipient, so-called phatic interjections, maintaining a conversation, greetings, yes, no and other short formulas, children's language, old Inuit tradition, as well as interjections with verbal stems.

In addition, this thesis also shows that Greenlandic interjections are used in code-switching in Greenland-Danish.

The thesis ends with a proposed description and definition of Greenlandic interjections, which is formulated in both Danish and Greenlandic.

OQQAQQARNIUTIT

Kortlægning af interjektioner i kalaallisut

Skrevet af Elin Neshamar

Studerende ved afdeling for Sprog, Litteratur & Medier

Vejleder: Naja Trondhjem

Fag: Speciale

Antal ECTS-points: 30

Antal anslag (med mellemrum): 179.030

Anslag i brødteksten: 173.947

Indholdsfortegnelse

Tak til.....	5
Kapitel 1: Indledning	6
<i>Problemformulering</i>	<i>7</i>
<i>Problemstilling</i>	<i>7</i>
Kapitel 2: Metode	8
<i>Metodisk fremgangsmåde</i>	<i>8</i>
<i>Dataindsamling og afgrænsning.....</i>	<i>9</i>
Teoretisk afgrænsning.....	9
Empirisk afgrænsning	9
<i>Databehandling og kodning af data</i>	<i>10</i>
<i>Begrebsafklaring.....</i>	<i>11</i>
<i>Sprogbrug i opgaven og positionering</i>	<i>11</i>
Kapitel 3: Teori.....	13
<i>Oqaqqarniutit – historisk oversigt over behandlingen af interjektioner i grønlandsk.....</i>	<i>13</i>
De tidligste grammatikker: Kleinschmidt og Rasmussen.....	13
Jonathan Petersen bruger termen oqaqqarniut	14
Schultz-Lorentzen - en lang liste med interjektioner og interjektioner med verbalstammer.....	15
Interjektionale former i Bergslands beskrivelse af vestgrønlandsk	16
Fortescues udråbsagtige sætninger	18
Langgård & Langgård beskriver interjektioner	19
Sadock taler om neksusser uden verballed	20
Stig Bjørnum har et kort afsnit om interjektioner.....	21
Flemming Nielsen beskriver interjektioner og interjektionelle tilhæng	21
Kahn & Valijärvi om interjektioner (2022)	22
Opsamlende afsnit: Historisk overblik over sprogforskeres behandling af grønlandske interjektioner	23
<i>Generelle lingvistiske teorier om interjektioner.....</i>	<i>24</i>

Historisk, helt tilbage til grækerne	24
Nutidens teoretikere: To vidt forskellige syn på interjektioner	25
Hvordan definerer vi interjektioner?.....	26
Wierzbickas definition af interjektioner	29
Kategorisering af interjektioner	30
Wierzbickas perspektivering omkring interjektioner.....	32
Kapitel 4: Undersøgelse af data.....	33
<i>Præsentation af data</i>	33
<i>Kodning af data</i>	35
<i>Resultater af kodet data</i>	36
Kode 1: Expressive – udtryk for følelser, tanker og videnstilstand	36
Kode 2: Conative – interjektioner, som er rettet mod en modtager.....	40
Kode 3 – Fatiske interjektioner.....	45
Kode 4 – meeqqat oqaasii	45
Kode 5 – gammel inuitisk tradition	46
Kode 6 – formler.....	47
Kode 7 – uspecificeret	50
<i>Derivation og fleksion af interjektioner</i>	51
Lydlig variation.....	54
<i>Interjektioner med verbalstammer</i>	54
Kapitel 5: Brug af grønlandske interjektioner i kodeskift	56
<i>Sprogmødet mellem grønlandsk og dansk</i>	56
<i>Sprogmøde i cyberspace</i>	57
<i>Lidt om Carol Myers-Scottons teori om kodeskift</i>	58
<i>Grønlandske interjektioner i kodeskift</i>	59
Kapitel 6: Vi arbejder frem imod en definition og beskrivelse af de grønlandske interjektioner	61
<i>Først de mest grundlæggende kendetegn for ordklassen</i>	61

<i>Verbalstammer</i>	63
<i>Demonstrativer</i>	64
<i>Vokativ/tiltaleform</i>	66
<i>Formler</i>	68
<i>Interjektioners morfologiske egenskaber</i>	69
Fleksion.....	69
Derivation	69
Enklitiske partikler.....	70
<i>Interjektioners syntaktiske egenskaber</i>	70
<i>Er interjektioner partikler?</i>	72
<i>Sekundære interjektioner</i>	72
Kapitel 7: Oqaqqarniutit – Grønlandske Interjektioner	74
<i>Oqaqqarniutit – grønlandske interjektioner</i>	74
Almindelige interjektioner	74
Interjektioner med verbalstammer	76
Morfologiske egenskaber.....	77
Syntaktisk funktion	78
Interjektioners definition.....	78
Sekundære interjektioner	79
<i>Oqaqqarniutit</i>	80
Oqaqqarniutit nalinginnaasut.....	80
Oqaqqarniutit oqaluutinik nagguillit.....	82
Morfologii pillugu paasissutissat	83
Oqaaseqatigiinni atuuffii.....	84
Oqaqqarniutit isumasiuutaat	85
Oqaqqarniutit allat	85
Kapitel 8: Konklusion og perspektivering	86

<i>Konklusion</i>	86
Kan interjektioner sige noget om en kultur?.....	87
Sprogforandring i interjektioner	88
<i>Forslag til yderligere forskning</i>	88
Brugen af interjektioner – både mundtligt og skriftligt	89
Brug af interjektioner i forskellige dialekter.....	89
Ansigtstudtryk og mimik	90
Bibliografi	91
Bilagsliste	94

Tak til

Jonhard Mikkelsen og Sprotin, som gav mig mulighed for at arbejde med ordbogsprojekterne, det var her idéen til dette speciale opstod, og tusind tak for muligheden og støtten til at kunne være deltidsstuderende på kandidatstudiet i Nuuk samtidig.

Jan Heegård Petersen fra institut for Nordiske Studier og Sprogvidenskab ved Københavns Universitet, for gode råd og især for at vise mig en masse relevant litteratur – det var guld værd!

Min tidligere underviser, Karen Langgård, lektor emerita, for gode råd og vejledning mens idéen spirede frem.

Min vejleder, Naja Trondhjem, lektor, for meget god vejledning og godt samarbejde.

Oqaasileriffik, og især Beatrine Heilmann, Minik Jeremiassen og Najannguaq Nielsen for udlevering af data og stor hjælp med forskellige oplysninger og sparring.

Mine to kollegaer og gode veninder Camilla Kleemann-Andersen og Tikaajaat Kristensen, for stor hjælp og sparring på forskellige måder.

Min bror, Otto Eivind Neshamar, især for teknisk hjælp ved databehandlingen, men også med al mulig anden hjælp og sparring.

Og tak til familie og venner, uden jer, havde jeg ikke kunnet gennemføre uddannelsen.

Kapitel 1: Indledning

I det grønlandske sprog er der en kategori af ord, som kaldes interjektioner, eller på grønlandsk *oqaqqarniutit*. Oqaqqarniutit er små finurlige ord, som krydrer sproget og giver det kant – og så har de ofte ret specifikke betydninger, selv om deres betydninger dog også kan være kontekstafhængige. Grønlandske interjektioner er en forholdsvis uudforsket kategori. Dette speciale giver et bud på kortlægning og kategorisering af ordklassen oqaqqarniutit i det grønlandske sprog.

Min interesse for emnet begyndte at spire, da jeg i årene 2018-2020 arbejdede som redaktør på et grønlandsk-færøsk ordbogsprojekt, som resulterede i to gratis online-ordbøger på den færøske hjemmeside www.sprotin.fo. Dér faldt jeg over ordklassen interjektioner, som så ud til at have forholdsvis mange flere forekomster i det grønlandske sprog, end jeg kendte til i andre sprog. Små finurlige størrelser, som vi bruger hele tiden i daglig tale. Dels forskellige reaktioner på sansede og følte oplevelser, såsom *ikkii*, *eeq*, *na'aa* og *kaar!* (da: udbrud når noget er *koldt/vådt*, *uhyggeligt*, *gør ondt*, *er imponerende*) Men også andre, som har lidt mere komplekse betydninger, såsom *alaa*, *ilaa?*, *asukiaq* og *ta!* (da: *det var tæt på!*, *ikke også?*, *det ved jeg ikke*, *shh!*) Jeg lavede en ordsøgning på tagget *oκκ* i Oqaasileriffiks digitaliserede version af ordbogêrak, og fandt hele 193 forekomster(!)

Ordklassen er som sagt stor i forhold til tilsvarende klasser i andre sprog, som jeg kender, men den går også på én eller anden måde stik imod den stereotype opfattelse af det grønlandske sprog, som går ud på, at kalaallisut bare er lange og tunge konstruktioner – her har vi nemlig en masse korte ord, som ved første øjekast virker meget udtryksfulde.

Undersøgelsen kigger på to ordlister med en masse interjektioner, og analyserer og systematiserer disse. Til sidst kommer jeg i kapitel 7 med et bud på en beskrivelse og definition af ordklassen, som er skrevet både på dansk og på grønlandsk, og som gerne skal kunne læses og bruges selvstændigt, for at få et indblik i ordklassen.

En helt anden observation i forbindelse med grønlandske interjektioner er ved kodeskifte i grønlandsk-dansk. Ved denne form for kodeskifte, ser det ud til, at vi ofte bruger en del grønlandske interjektioner. Dette felt behandles i kapitel 5 i dette speciale.

Problemformulering

Med udgangspunkt i relevante lingvistiske teorier om emnet søges en grundig undersøgelse og kortlægning af ordklassen oqaqqarniutit/interjektioner i grønlandsk.

Problemstilling

- Hvilke beskrivelser af oqaqqarniutit findes i den grønlandske faglige litteratur?
- Hvordan defineres ordklassen interjektioner?
 - Hvordan defineres interjektioner i generel lingvistik?
 - Hvordan er den grønlandske ordklasse defineret? Findes der en definition?
 - Hvad er en hensigtsmæssig definition af den grønlandske ordklasse?
- Hvad er en hensigtsmæssig kategoriinddeling af interjektioner?
 - Dan et overblik over forekomster af oqaqqarniutit i grønlandsk
 - Kategoriser oqaqqarniutit i grønlandsk

Kapitel 2: Metode

I dette kapitel vil jeg gøre rede for anvendt metode i denne undersøgelse. Dette speciale er en form for lingvistisk grundforskning, hvor en bestemt ordklasse bliver analyseret og inddelt i kategorier.

Jeg vil i dette afsnit komme ind på metodisk fremgangsmåde, teoretisk og empirisk afgrænsning, behandling og kodning af data, samt en begrebsafklaring.

Metodisk fremgangsmåde

Emnet for denne undersøgelse, interjektioner i kalaallisut, er et forholdsvis meget lidt beskrevet emne. Der findes korte beskrivelser af emnet i diverse grønlandske grammatikker og lignende litteratur; ordbøger og andre databaser indeholder store mængder af forekomster - men der findes så godt som ingen forskning i området.

I denne undersøgelse vil jeg først give en oversigt over allerede eksisterende materiale i den faglige grønlandske litteratur. Derefter vil jeg bruge relevant teoretisk litteratur om interjektioner i generel lingvistik, og på baggrund af dette foretage en undersøgelse og analyse af data fra to forskellige datasæt. Parentetisk vil jeg komme kort ind på brugen af ordklassen i såkaldt *kodeskift*, for at give et indblik i ordklassens funktioner.

Hvis vi skal kategorisere undersøgelsen som enten kvalitativ eller kvantitativ undersøgelse, vil jeg sige, at den er både kvalitativ og kvantitativ: undersøgelsen bygger på data fra databaser, nærmere betegnet ordlister, som er kategoriseret som en bestemt ordklasse, og kan derfor siges at være kvantitativt data. Dog bygger kategoriseringen af data på semantik og betydning, og kan derfor også siges at indeholde et kvalitativt element.

Denne undersøgelse er en primært deduktiv undersøgelse, som bygger på allerede eksisterende teoretisk litteratur om interjektioner indenfor forskningsfeltet pragmatik i generel lingvistik. Dog vil denne teoretiske baggrund hele tiden sættes ind i den sprogspecifikke situation i kalaallisut og hele tiden bære det in mente, at oqaqqarniutit kan opføre sig anderledes end andre interjektioner, og vil derfor også have et induktivt aspekt.

Dataindsamling og afgrænsning

Teoretisk afgrænsning

Den teoretiske afgrænsning falder i to dele, nemlig den sprogspecifikke teori på den ene side, og den generelle lingvistiske teori på den anden side.

I den sprogspecifikke del af teorien forsøger jeg at inddrage alle eksisterende faglige beskrivelser af ordklassen interjektioner/oqaqqarnerit i kalaallisut, som jeg mener er relevante for undersøgelsen. Derved søges at skabe et overblik over alt det eksisterende materiale, inden jeg arbejder videre med mit bidrag til forskningen. Denne undersøgelses fokus er som sagt et meget lidt undersøgt emne, derfor er det begrænset og overskueligt at danne sig overblikket over det eksisterende materiale.

Den generelle lingvistiske teori vil primært bygge på værker af to forskellige sprogforskere, som arbejder inden for fagområdet pragmatik, nemlig Felix Ameka og Anna Wierzbicka. Jeg kommer nærmere ind på teoretiske overvejelser for valget af disse to i afsnittet, hvor jeg præsenterer min teoretiske baggrund.

Empirisk afgrænsning

Det primære empiriske grundlag for denne opgave består i den digitaliserede version af anden udgave af ordbogêrak (Petersen, 1967) samt en ordliste med taggedede interjektioner fra Oqaasileriffiks sprogteknologiske database (Oqaasileriffik, 2024).

Her er min begrundelse for valget af disse to kilder som datamateriale for undersøgelsen: Jeg har valgt at bruge Petersens ordbogêrak fra 1967, da dette er den reviderede udgave af den grønlandske retskrivningsordbog, ordbogêrak, som for første gang blev udgivet i 1951. Forfatteren er den grønlandske Jonathan Petersen, som jeg præsenterer nærmere under den sprogspecifikke del af teoriafsnittet, og vi har derved en ordbog, som er udarbejdet af en modersmålssprogbruger. Petersen har i sin ordbog tagget alle interjektioner med forkortelsen *oKK*, som gør det lettere at finde ordene i den digitaliserede version af bogen. Derudover har Petersen i nogle tilfælde korte ordforklaringer ved interjektionerne, som i nogle tilfælde også fortæller noget om brugen af den pågældende interjektion. Dette er interessant for analysen i min undersøgelse.

Udover interjektionerne fra ordbogêrak (1967) har jeg fået en ordliste med samtlige oqaqqarniutit, som Oqaasileriffik har i sin datalingvistiske database, som ligger til baggrund for blandt andet Oqaasileriffiks ordanalysator, også kaldet en fst, som står for *finite state transducer*.

Denne ordliste er ikke en udgivet ordliste, og er derfor ikke på samme måde en normativ eller præskriptiv ordliste. Data til denne ordliste er indsamlet af medarbejdere i Oqaasileriffik fra forskellig grønlandsk litteratur, blandt andet ordbøger, udgivne bøger, sermitsiaq.ag, knr.gl, forskellige rapporter, og fra Bibelen. Jeg har valgt at bruge denne ordliste, da den er helt ny, og derved giver det mest opdaterede udtryk for brugen af interjektioner i skriftsproget i dagens samfund. Den version af ordlisten, som min undersøgelse bygger på, er udleveret af Najannguaq Nielsen i Oqaasileriffik d. 18. December 2024. Ordlisten er vedhæftet som Bilag 1 i denne opgave.

Databehandling og kodning af data

De to datasæt, som jeg har arbejdet med i undersøgelsen, er to tekstfiler med hver sin ordliste fra hhv. ordbogêrak (1967) samt Oqaqqarniutit fra Oqaasileriffik (2024).

Jeg har ved hjælp af AI først plukket alle linjer med tagget *oKK* i ordbogêrak ud i et separat dokument, derefter har jeg sammenlignet oqaqqarniutit fra ordbogêrak med listen med Oqaqqarniutit fra Oqaasileriffik, og sat resultaterne af sammenligningen ind i en excel-mappe. Ét excelark har alle eksemplerne på oqaqqarniutit, som forekommer i både ordbogêrak og listen fra Oqaasileriffik, og så er der to ark, med de forekomster som kun er i ordbogêrak og dem, som kun forekommer i listen fra Oqaasileriffik. Excel-mappen med det kodede materiale er vedhæftet som Bilag 2 til denne opgave, den er vedhæftet som excel-fil. En oversigt over de forskellige ark i Bilag 2 findes i Bilagslisten, allersidst i denne opgave. Jeg giver en detaljeret forklaring om kodning og videre analyse af data i kapitel 4 i denne opgave.

Begrebsafklaring

Jeg vil her give en kort forklaring om brugen af termene *interjektion(er)* og *oqaqqarniut(it)* i opgaven. Jeg er klar over, at begrebet interjektion bruges forskelligt i forskellige lingvistiske teorier, dette beskriver jeg i kapitel 3 i denne opgave. Derudover er jeg også klar over, at som blandt andre Wierzbicka siger, så varierer kategorien interjektioner meget fra sprog til sprog og fra kultur til kultur (Wierzbicka, 1992). Som jeg præsenterer i den historiske gennemgang af behandling af interjektioner i grønlandsk, så kaldes denne kategori på grønlandsk for *oqaqqarniutit* (ental: oqaqqarniut). Jeg har valgt at bruge disse to begreber som synonymmer denne opgave.

Sprogbrug i opgaven og positionering

Denne opgave skrives på dansk. Når der inddrages tekst på grønlandsk, vil der følge en dansk oversættelse lige efter. Derudover vil jeg, så vidt muligt, give danske oversættelser for de grønlandske interjektioner, når jeg nævner dem i brødtæksten. Der vil dog være tilfælde, hvor en direkte oversættelse er meget svær og kræver en masse forklaring, eller hvor betydningen er forholdsvis indlysende eller omhandler følelsesudbrud, dér vil der til tider ikke forekomme danske oversættelser. Men som udgangspunkt vil jeg give oversættelser for de nævnte grønlandske interjektioner. Citater på engelsk vil som udgangspunkt ikke blive oversat.

Jeg vil give en kort forklaring om min positionering som studerende og forfatter af denne opgave, med fokus på min positionering som sprogbruger. Min sproglige baggrund er at jeg er vokset op som tresproget, jeg har tre modersmål, nemlig færøsk, grønlandsk og dansk. Jeg er etnisk færing, men boede mine første 15 år i Paamiut, og har derfor grønlandsk, og Paamiut-dialekt, som ét af mine modersmål. Min grønlandske dialekt har dog i de senere år flyttet sig længere imod Nuuk-dialekt, da jeg har opholdt mig meget i Nuuk. Jeg har senere hen boet i Nuuk i seks år, og er sprogbruger på de tre sprog på højt niveau. Min uddannelse er primært i grønlandsk som modersmål, med en BA ved afdeling for Sprog, Litteratur og Medier ved Ilisimatusarfik, men i forbindelse med kandidatuddannelsen her har jeg taget et semester som udvekslingsstuderende ved det færøske modersmålsinstitut, Føroyamálsdeildin, ved Færøernes universitet, Fróðskaparsetrið.

På baggrund af dette kan jeg betegne denne undersøgelse som en undersøgelse med modersmålsperspektiv, og ikke fremmedsprogspektiv. Derved kan jeg også forholde mig til sproglige beskrivelser med et perspektiv som kommer indefra, og ikke med fremmede øjne, som ofte er tilfældet ved sproglige beskrivelser af grønlandsk.

Her må jeg dog tilføje, at min undersøgelse af interjektioner vil bære præg af at jeg dialektalt bevæger mig primært i Paamiut- og Nuuk-dialekt, og derfor ikke kan udtale mig så meget om andre dialekter. Dette er relevant at nævne, da brugen af interjektioner i grønlandsk har en hel del variation i de forskellige dialekter og regioner.

Jeg vil nu gå videre til præsentationen af det teoretiske grundlag for denne undersøgelse.

Kapitel 3: Teori

Jeg vil i dette afsnit gøre rede for mit teoretiske afsæt for denne undersøgelse. Dette afsnit kan deles op i to dele: den sprogspecifikke del og den generelle del.

I den sprogspecifikke del vil jeg give et historisk og teoretisk overblik over behandlingen af interjektioner i grønlandsk i den eksisterende lingvistiske litteratur om grønlandsk sprog og grammatik.

I den generelle del vil jeg præsentere nogle internationale sprogforskeres behandling af emnet interjektioner, og hvordan de mener, at denne ordklasse kan behandles. Herunder kommer jeg blandt andet ind på forskellige definitioner og kategoriseringer af interjektioner.

Oqaqqarniutit – historisk oversigt over behandlingen af interjektioner i grønlandsk

Jeg vil i dette afsnit give en gennemgang af behandlingen af interjektioner i en række grammatiske beskrivelser af kalaallisut, som har relevans for beskrivelsen af interjektioner.

De tidligste grammatikker: Kleinschmidt og Rasmussen

Det første store epokegørende værk inden for grønlandsk grammatik, er den grønlandsk-tyske sprogforsker Samuel Kleinschmidts (1814-1886) værk *Grammatik der grönländischen sprache* (1851). Kleinschmidt har i §. 67 i dette værk, under afsnittet om partikler, en kort beskrivelse af det, han kalder *ausrufen*, det vil sige udråb (Kleinschmidt, 1851, §. 67).

Ordklassen kategoriseres som værende en underkategori under partikler, som er ord, der som udgangspunkt er ubøjelige. Udråb bruges ifølge Kleinschmidt helst i partikellignende forbindelse med et andet ord, og er derfor som udgangspunkt ikke syntaktisk uafhængige.

Han kommer med nogle enkelte eksempler, såsom *sunauvfa*, *usiuvfa* og *imaka* (*ibid.*). Dog nævner han også, at mange frie partikler bruges som udråb (Kleinschmidt, 1851, §. 70).

Kleinschmidt nævner udråb kort i andre sammenhænge i værket, men kommer generelt ikke i dybden med beskrivelsen af dem.

I 1888 udgav den danske præst og sprogforsker, Christian Rasmussen (1846-1918), den grønlandske grammatik *Grønlandsk Sproglære*. Denne udgave bygger som udgangspunkt på

Kleinschmidts grammatik, og er en viderebehandling af denne (Rasmussen, (1888) 1974, s. IIV). Rasmussen har i sit afsnit om partikler tre paragraffer om interjektioner, nemlig § 42-44. De tre paragraffer behandler henholdsvis *Udraabsord* (§ 42), *'bundne' udraabsord* (§ 43), samt nogle *hyppigt i Samtale forekommende bekræftende, benægtende og spørgende partikler* (§ 44) (Rasmussen, (1888) 1974, s. 88-91). Hver af disse paragraffer indleder han med en kort beskrivelse af underkategorien, hvorefter han giver en liste over de såkaldt vigtigste og almindeligste eksempler i hver underkategori.

Rasmussen indleder beskrivelsen af interjektioner i § 42 således: ”Udraabsordene betegne enten et Tilraab eller et Udbrud af en Sindsstemning (Glæde, Sorg, Smerte, Frygt); de udtrykke saaledes ofte i eet Ord en afsluttet Mening eller Sætning for sig, men ere tildeels uoversættelige” (Rasmussen, (1888) 1974, s. 88). Derefter kommer han med en liste med 24 eksempler, såsom *â*, *arrâ* og *ak*. I den følgende paragraf har han de såkaldt bundne interjektioner, som han kalder de *udråbsord*, som ikke kan optræde uden ét eller flere ord efter sig. Herunder har han 7 forskellige eksempler, såsom *ata*, *anersa* og *kanortok*. I sit tredje og sidste afsnit om interjektioner kommer han med en liste over 15 ord, som han som sagt kalder *bekræftende, benægtende og spørgende partikler* (Rasmussen, (1888) 1974, s. 90). Her nævner han eksempelvis *âp*, *sôruna* og *mássame*. Afslutningsvis giver han i dette afsnit en uddybende forklaring for brugen af nogle af disse ord i samtalsituationer.

Jonathan Petersen bruger termen *oqaqqarniut*

Den første brug af den grønlandske term *oqaqqarniut* i litteraturen finder vi hos den grønlandske sprogforsker og komponist Jonathan Petersen i stiløvelsesbogen *kalâtdlisut agdlangnek*, som blev udgivet i 1921.¹ Denne bog er en lille bog med stiløvelser til skoleelever, som også har en forklaring til lærerne bagerst i bogen. I forklaringen til lærerne forklarer Petersen nogle kriterier for en velskrevet tekst hos eleverne. Her kommer han blandt

¹ Oplysning fra Minik Jeremiassen i Oqaasileriffik ved mailkorrespondance d. 14.10.2024.

andet ind på, at udråbstegn skal bruges efter udråb og interjektioner, eller som han siger det *suaorutinilo okarkarniutiniilo* (Petersen, 1921, s. 141).

Senere udgiver Petersen den grønlandske retskrivningsordbog *ordbogêrak* (1951). Anden udgave af *ordbogêrak* kommer i 1967. Denne bog kommer som nævnt til at udgøre en del af det empiriske grundlag for undersøgelsen bag dette speciale, og jeg har valgt at bruge anden udgave (Petersen, 1967). I indledningen til *ordbogêrak* giver Petersen nogle korte forklaringer om ordklasser og eksempelvis tegnsætning, dog kommer der kun en meget kort bemærkning om ordklassen *okarkarniutit*: Under afsnittet med forkortelser skriver Petersen: *okk : okarkarniut, sôrdlo: ak, agsut, âp, någga, il.il.* (min oversættelse, EN: oqq: interjektion, for eksempel: ak, assut, aap, naagga, m.m.) (Petersen, 1951, s. 17). Petersen har i sin ordbog mange eksempler på ord, som han kategoriserer som oqaqqarniutit, dette kommer jeg nærmere ind på senere i opgaven, men af teoretiske beskrivelser af ordklassen har jeg hos Petersen kun kunnet finde disse meget begrænsede beskrivelser.

Schultz-Lorentzen - en lang liste med interjektioner og interjektioner med verbalstammer

Den danske provst og filolog Christian Wilhelm Schultz-Lorentzen (1873-1951) udgav i 1945 bogen *A Grammar of the West Greenlandic Language*. Schultz-Lorentzen har i sin bog tre paragraffer, som omhandler interjektioner, nemlig § 19. *The interjectional pointing words* og § 20. *The interjectional pointing words with situative endings* (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 39f) samt § 28. *Particles* (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 47-50).

I § 19. indleder Schultz-Lorentzen med at sige, at de demonstrative interjektioner består af en demonstrativ stamme og et tilføjet interjektionalt *a* (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 39).

Derudover kan de også have præfikset *ta-*, som ifølge Schultz-Lorentzen forstærker den demonstrative karakter af ordet, senere uddyber han, at *ta-* altid viser tilbage til noget tidligere nævnt. Det er hvad vi i dag typisk kalder *anaforisk* betydning. I § 19. gives en liste med 12 forskellige interjektionale demonstrativer, eksempelvis *avfa, tâva, pavfa, tagpava*.

Den følgende paragraf, § 20., er ifølge Schultz-Lorentzen i forlængelse af § 19 (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 39). I denne paragraf gennemgås de demonstrative stammer med hvad han kalder *appositional endings*, som svarer til hvad vi i dag ofte referer til som *oblikke*

kasus. Endelserne viser *place, direction, distance* og *passage*. Her har han eksempelvis *avane, avunga, avánga* og *avûna*.

Det tredje afsnit, hvor Schultz-Lorentzen behandler interjektioner, er som sagt § 28, som han har givet overskriften *particles* (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 47-50). Han indleder dette afsnit ved at præsentere en gruppe ord i grønlandsk, som har udråbsagtig karakter, og som han kalder *unchangeable*, dvs. ubøjelige ord. Mange af dem er sammensatte, og de har betydninger af *hailing, astonishment, expectation, confirmation, denial, dating, questions* og lignende (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 47). Herefter giver Schultz-Lorentzen en liste med alle ordene i denne kategori, listen udgør 90 ord. Eksempler på ord i listen er *agsut, ak, anersa, qanoq, og ná-â* (min oversættelse, EN: *kom så, værsgod, gudskelov, hvad?, av*). Efter den lange liste har han to yderligere uddybninger (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 50). Som det første nævner han, at mange af de nævnte ord kan forlænges med *-lo, -le, -me, una* og lignende. Som det andet kommer han ind på, at der ud fra affikset *-narpoq* findes en anden stamme, *-naq*, som bruges til at forme interjektioner. Eksempler på disse interjektioner er *erqanaq, alianaq, og tupingnaq* (min oversættelse, EN: *ak og ve, hvor sørgeligt, utroligt*).

Interjektionale former i Bergslands beskrivelse af vestgrønlandsk

Den norske lingvist Knut Bergsland (1914-1998) udgav i 1956 bogen *A Grammatical Outline of the Eskimo Language of West Greenland*. I denne bog har Bergsland et afsnit med fem underafsnit som han kalder *interjectional forms* (Bergsland, 1956, s. 65-69). Han beskriver de interjektionale former overordnet som perioder som til dels har mere eller mindre udråbsagtig karakter, men i nogle tilfælde er underordnede konstruktioner. Han siger endvidere, at det ved disse konstruktioner kan være meget svært at karakterisere, hvorvidt der er tale om underordningsforhold eller koordinering.

Bergslands første underafsnit, 35.1., er verbalstammer. Denne type interjektionale form er en verbalstamme, som typisk er efterfulgt af et derivationssuffiks (Bergsland, 1956, s. 65).

Bergsland kommer med en række eksempler på derivationssuffikser, som danner denne interjektionale form, eksempelvis *÷innaq, ÷(y)allak*, og *-r(S)uwaq*. Disse ordformer har ingen fleksionssuffikser. Nogle derivationssuffikser optræder i en sætningskonstruktion, der kræver partiklen *qanga*, det er eksempelvis i konstruktionen *ullaakkut itirnasuwarami qana*

ikanniSSaat irininannguwarSi 'in the morning/when he woke up in a hurry/how/their future/playing/to be...waited for with impatience' (Bergsland, 1956, s. 65f).

Det andet underafsnit, 35.2., udgør nominale former med eller uden vokalforlængelse.

Eksemplerne i dette underafsnit har karakter af at være vokativ form i de fleste tilfælde. Her har han for eksempel: *uqarpuq qayaaq 'he said: a kayak'*, og *tikiraakasiik, alira inigallaak 'poor visitor,/my harpoon line/hang it first up to dry'* (Bergsland, 1956, s. 66). Derudover har han demonstrative pronominer med det enklitiske suffiks *aa* eller *aak*, for eksempel *ukursiinnguwinaa 'my little dear ones...'* (Op cit. 67).

I afsnit 35.3. har Bergsland kategorien *Interjectional demonstrative forms*. Derunder har han fire kategorier, den første har eksempelvis *paffa 'up there'*, og *sammaamma 'see down there'*. Den anden underkategori har *tassa*, og her giver han et eksempel på en sætning, hvor *tassa* udgør det verbale i sætningen: *nunatta inuwi tassa kalaallit 'of our country/its inhabitants / that's / the Greenlanders'* (Bergsland, 1956, s. 68). I den tredje underkategori har han eksempler på demonstrativer, som indgår i participiale og andre neksusser, såsom *uwwa, maSSa* og *naak* med koncessiv betydning. Og i den fjerde underkategori har Bergsland andre demonstrativer, som ifølge ham enten indgår i underordnede konstruktioner, eller i en særlig slags overordnede konstruktioner. Her kommer han med eksemplerne *ikka puyuq nauwuq 'see over there I mist I it comes up'*, *kiisa taqqama nunap qaawa qiriSalillarpuq 'finally / in there / of the ground I its surface I it started to freeze'* og *immaqa irnirma qayaa takusariyassagissi, sunami taamak qayaq aturpaa 'perhaps ... / of my son / his kayak / which you should go and see after...'* (EN: *resten af oversættelsen er blegnet af papiret*) (Bergsland, 1956, s. 68).

I sit fjerde afsnit under interjektionale former, 35.4., behandler Bergsland interjektionale og lignende partikler (Bergsland, 1956, s. 69). Denne kategori ser ud til at repræsentere den samme ordklasse, som Petersen kalder oqaqqarniutit. Disse interjektionale former optræder syntaktisk uafhængigt, eller som mest overordnede del af en syntaktisk konstruktion. I denne sammenhæng nævner han eksempelvis *kakkaak (oh, surprising)*, *aap (yes)*, *ata*, og *ilaa*. I nogle af hans teksteksempler er det svært at lokalisere de interjektionelle partikler, da det for det meste er demonstrativer, som han har i eksemplerne, såsom *aasanna* og *aayuku*. Dog har han også nogle teksteksempler, som indeholder ordene *atamanna*, *asuuna* og *arraa*:

atamanna nuyaarturaana 'now he is going to pull me by the hair again',
takussasuriniyarluni asuuna qaajikasillaraani 'thinking himself to be seen / at last that / who
passed by him' og *arraa, ataata aasanna kalippuq* 'look / father / look he out there / he is
towing' (Bergsland, 1956, s. 69).

I sit femte og sidste underafsnit under interjektionale former kommer Bergsland med en hypotese om ta(C)-, som almindeligvis bliver karakteriseret som et præfiks. Bergsland siger, at ta(C)- bør kategoriseres som en begrænset partikel, eller at den måske på baggrund af Kleinschmidts teori kan betragtes som en variant af interjektionen ta (Bergsland, 1956, s. 69). Dette vil jeg dog mene er lidt af et long shot, da interjektionen ta bruges i betydningen af "hør her, shh", og ta- som præfiks bruges i anaforisk betydning, som tilbagevisende til noget, som er nævnt tidligere.

Dette er Bergslands kategorier inden for interjektionale former.

Fortescues udråbsagtige sætninger

Den britiske lingvist Michael Fortescue (f. 1946) udgav i 1984 bogen *West Greenlandic*. I denne bog har Fortescue et afsnit under sætningstyper, som han kalder *exclamatory sentence types* (Fortescue, 1984, s. 29-31). Herunder har han den sætningstype, som ikke har noget verballed.

Fortescue indleder afsnittet med en kategori af såkaldte ubøjelige partikler, *uninflected particles*, som kan udgøre komplette udsagn, og derved er syntaktisk uafhængige (Fortescue, 1984, s. 29). Fortescue opremser 16 eksempler og giver oversættelserne, nogle eksempler på disse er *taamak*, *sussa* og *tassa* (*it's all gone, it's too bad/can't be helped, that's enough/stop*). Han fortsætter med at sige, at nogle af disse ord også indgår i konstruktioner, hvor nominer står som apposition, eksempelvis *saviga taamak* 'my knife is gone!'. Hvorimod nogle andre partikler, såsom *tassaqa*, *taannaqa* og *sunaavva*, enten optræder alene eller med en passende verbalform, som fx *sunaavva piiliqartuq* 'why, there's a car!' (Fortescue, 1984, s. 29f). Han fortsætter med at forklare, at *sunaavva* typisk optræder sammen med participialmåde, *tassaqa* sammen med interrogativ og *taannaqa* sammen med indikativ.

En anden underkategori i Fortescues udråbsagtige sætninger er den udråbsagtige brug af *directional stems*, som *pavva* og *tassa*, sammen med den enklitiske konstruktion i eksempelvis *kullassuaq-una* 'what a clumsy fellow'.

Den tredje underkategori hos Fortescue er hvad han kalder nominaliserede verbalbaser, hvor den finale konsonant om nødvendigt er de-frikativiseret, eksempelvis når verbalstammen *mamar-* bliver til *mamaq* 'delicious!' (Fortescue, 1984, s. 30). Han kommer med en række eksempler på dette, såsom *mamaq*, *nuanni(q)* og *iluaallak* (delicious!, (it was) fun, that was good/helped). Derefter fortsætter han med andre derivationssuffikser, som også bruges til denne form for konstruktion. Her nævner han seks eksempler, derunder *naq*, *paluk* og *innaq*.

Fortescue afslutter afsnittet med nogle andre udråbsagtige sætningskonstruktioner. Her kommer han ind på at verbalformer i indikativ kan få en udråbsagtig karakter ved brug af derivationsaffikset *qi*, eksempelvis i *usurnaqaatit* 'you're lucky!' (Fortescue, 1984, s. 30). Og at det samme sker i kausativformer med derivationssuffikset *ngaar*. Derefter snakker han om andre sætningstyper, som især bruges i fortællende sprog, hvor en nominal konstruktion optræder der, hvor man ellers ville forvente noget verbalt.

Langgård & Langgård beskriver interjektioner

De danske lingvister Per Langgård (f. 1949) og Karen Langgård (f. 1951) har udarbejdet bogen *Elementær Grønlandsk Grammatik*, som ikke er udgivet, men de har en manuskriptudgave fra 1988, som bruges i undervisningen ved afdeling for Sprog, Litteratur og Medier ved Ilisimatusarfik i Nuuk. I denne bog har Langgård og Langgård ved gennemgangen af de forskellige ordklasser et helt kort afsnit om interjektioner som undergruppe under partikler (Langgård & Langgård, 1988, s. 218).

Interjektioner beskrives hos Langgård og Langgård ved hjælp af tre karakteristika: de er ubøjelige, kan ikke indgå i en syntagmatisk relation, og udgør i sig selv en hel sætning. Som eksempler bruges *sussa!*, *asukiaq*, *uatsi!*, *usi*, og *unniit*. (Langgård & Langgård, 1988)

Sadock taler om neksusser uden verballed

Den amerikanske lingvist Jerrold M. Sadock udgav i 2003 bogen *A Grammar of Kalaallisut (West Greenlandic Inuttut)*. I bogens syntaktiske del har han et afsnit med selvstændige neksusser uden verballed, *verbless independent clauses* (Sadock, 2003, s. 23-24). I dette afsnit kommer han blandt andet ind på interjektioner. Sadock deler sine *verbless independent clauses* i syv underkategorier. Det er især de første to underkategorier, som er relevante for beskrivelsen af interjektioner, men jeg giver her en kort gennemgang af alle syv.

I sin første underkategori har Sadock leksikalske enheder, som kan danne en neksus, selv om de ikke er verber (Sadock, 2003, s. 23f). Som eksempler nævner han *naak*, *aajuna* og *aajuku*. Eksempler på neksusser af denne art er *naak anaana?* og *aajuku aqissit*.

Den anden underkategori er en gruppe partikler, som kan optræde helt alene som en selvstændig neksus, dvs. som er syntaktisk uafhængige (Sadock, 2003, s. 24). Herunder nævner han som eksempler *qaa* og *Ta!* Derudover nævner han andre partikler, som også kan bruges sammen med andre relevante sætningsled. Her kommer han med otte eksempler: *aali*, *anersa(lu)*, *ata*, *kakkaak*, *qujanaq*, *soorlu*, *sunaaffa(ana)* og *usiuffa(ana)*. Her har jeg lyst til at tilføje, at *aali* og *soorlu* altid indgår i syntaktiske sammenhæng, og ikke er syntaktisk uafhængige, derfor mener jeg ikke at de bør kategoriseres som interjektioner, men som adverbier. Petersen (1967) kategoriserer desuden begge to som *oqr*, som er hans forkortelse for adverbier.

I sin tredje underkategori har Sadock konstruktioner med (+*tuq*), som han kalder en *clitic*, og som kan have underordnede verballed under sig (Sadock, 2003, s. 24). Hans fjerde underkategori er konstruktioner med affikset (=nnguarsi), som ofte optræder sammen med *qanga*. Den femte underkategori omhandler sætningskonstruktioner med *tassa* brugt som verballed. Herefter kommer som den sjette et underkategori med eksempler på neksusdannende nominer, og i den syvende underkategori er det brugen af demonstrativer som neksusdannende led.

Stig Bjørnum har et kort afsnit om interjektioner

Den danske skolelærer og lektor i grønlandsk som fremmedsprog, Stig Bjørnum, udgav i 2012 bogen *Grønlandsk Grammatik*. Bjørnum har i kapitlet om partikler en paragraf, hvor han behandler konjunktioner og interjektioner sammen (Bjørnum, 2012, s. 127ff). Han beskriver interjektioner som partikler, som er ubøjelige. Nogle interjektioner har en nærmest verbal betydning og kan have en komplement. Her kommer han med eksemplerne *Usiuffa kuulti* i kontrast til *usiuffa sapertutit*.

Bjørnum afslutter behandlingen af interjektioner med en liste med 89 eksempler på grønlandske interjektioner med danske oversættelser og forklaringer, plus tre verber, som har udråbsagtig karakter (Bjørnum, 2012, s. 127-129).

Flemming Nielsen beskriver interjektioner og interjektionelle tilhæng

Den danske teolog og filolog Flemming Nielsen udgav i 2021 bogen *Vestgrønlandsk grammatik*. Nielsen behandler interjektioner og interjektionelle fænomener i fire forskellige sektioner i bogen.

Først introducerer Nielsen underordklassen *interjektioner* under ordklassen *partikler* (Nielsen, 2021, s. 19). Her beskriver han at interjektioner i sig selv fungerer som hele sætninger (Nielsen, 2021, s. 21). Dog har han også eksempler på, at nogle interjektioner kan forsynes med subjekt, især demonstrative interjektioner, såsom *tassa*, *massa* og *uffa*. Nogle interjektioner er derivebare, og nogle kan bøjes i flertal.

Demonstrative interjektioner behandles hos Nielsen under kapitlet om demonstrativer (Nielsen, 2021, s. 82f). I dette afsnit kommer han ind på tiltale og omtale ved demonstrative interjektioner. I forbindelse med tiltale har han eksempelvis *uumaak!* og *ukorsii!* Ved omtale har han en liste over nogle eksempler, herunder *uffa!*, *massa!* og *samma!* (Nielsen, 2021, s. 83).

Det tredje sted, som behandler noget interjektionelt er Niensens sektion med *interjektionelle tilhæng* (Nielsen, 2021, s. 228-230). Her har Nielsen samlet nogle tilhæng, eller derivativer, som han har kategoriseret i tre kategorier. Først har han tilhæng, der omdanner verber til interjektioner. Her er for eksempel *-NNGUARSI*, *-SSUSIQ med nominal personendelse*, som

kan danne interjektionerne *akisuannguarsi*, og *qujanassusia*. Som det andet har han tilhæng, der omdanner nominer til interjektioner, såsom *-INNAQ* og *-PAJUK*, som kan danne interjektionerne *uangaannaq* og *taannapajuk*. Og som den tredje og sidste kategori har Nielsen tilhæng, som modificerer interjektioner. Her kommer for eksempel *-KULUUQ* som i *qujanakulooq*, og *-RAARSUK* som i *iggoraarsuk*.

Det fjerde og sidste sted, hvor Nielsen behandler interjektioner, er i kapitel 7, som handler om neksus. Her har han et afsnit om interjektioner under *neksusdannende partikler* (Nielsen, 2021, s. 241). Nogle eksempler på neksusdannende partikler er *tassa*, *tamassa*, og *uffa*.

Dette er hvad jeg kunne finde af beskrivelser af interjektioner hos Nielsen.

Kahn & Valijärvi om interjektioner (2022)

I 2022 udgav forlaget Routledge i London en grønlandsk grammatik i serien Routledge Essential Grammars, den hedder *West Greenlandic – An essential grammar* og er udarbejdet af sprogforskerne Lily Kahn og Riitta-Liisa Valiärvi, som begge forsker inden for minoritetssprog. I bogen har Kahn og Valiärvi et kort afsnit, som omhandler interjektioner, som de kalder *Discourse particles and interjections* (Kahn & Valiärvi, 2022, s. 293f). Her sættes interjektioner i samme kategori som diskurspartikler. Kahn og Valiärvi giver en kort beskrivelse af funktionen for brug af diskurspartikler og interjektioner, de bruges til at facilitere kommunikation og signalere deltagelse i samtalen, herunder til at udtrykke *surprise, agreement, disagreement, hesitation, uncertainty and understanding*. Forfatterne uddyber ved at komme med nogle eksempler på engelske ækvivalenter. Jeg nævner lidt længere nede i dette kapitel, ved præsentationen af Amekas beskrivelser af interjektioner, at det er lidt uheldigt, eller er at blande tingene sammen, at Kahn & Valiärvi vælger at lægge diskurspartikler og interjektioner sammen i en kategori (Se evt. Ameka, 1992a, s. 107). Se nærmere uddybning lidt længere nede, under overskriften "*Hvordan definerer vi interjektioner?*".

Afsnittet afsluttes ved at give en liste med nogle af de mest almindelige diskurspartikler og interjektioner på grønlandsk, der er 23 eksempler med engelske oversættelser, efterfulgt af

fire teksteksempler med neksusser, som indeholder *asuki*, *ta*, *qujanaq* og *sussa* (EN, oversat: *jeg ved det ikke, shh, tak, det er lige meget*) (Kahn & Valiärvi, 2022)

Opsamlende afsnit: Historisk overblik over sprogforskeres behandling af grønlandske interjektioner

Jeg vil her give en kort sammenfatning af det, som hidtil findes af beskrivelser af interjektioner i grønlandsk. Herunder vil jeg fremhæve de elementer, som jeg mener er relevante for denne undersøgelse.

Hvis vi ser overordnet på den historiske gennemgang af emnet, er den generelt meget forskelligartet. Det er forskelligt, hvilke ord, der bliver inkluderet i kategorien, og også forskelligt hvordan de bliver præsenteret. Nogle af de præsenterede kategorier er helt klart interjektioner, hvorimod det i andre tilfælde kan diskuteres, hvorvidt de nævnte kategorier kan kaldes interjektioner.

Fokus i denne opgave vil være på de små ord, som Petersen kalder *oqaqqarniutit*, og som også nævnes hos alle de andre teoretikere, som jeg har pointeret i gennemgangen.

Rasmussens beskrivelse af kategorien opsummerer deres funktion ret godt, derfor gentager jeg citatet her:

”Udraabsordene betegne enten et Tilraab eller et Udbrud af en Sindsstemning (Glæde, Sorg, Smerte, Frygt); de udtrykke saaledes ofte i eet Ord en afsluttet Mening eller Sætning for sig, men ere tildeels uoversættelige” (Rasmussen, (1888) 1974, s. 88).

Denne kategori er altid blevet placeret under ordklassen *partikler* i grønlandsk, det ses gennemgående i denne beskrivelse. Som udgangspunkt beskrives de som korte udbrud, som er syntaktisk uafhængige. Med hensyn til derivation og fleksion, så nævner Schultz-Lorentzen, Fortescue og Nielsen noget i forbindelse med derivation af interjektioner, databehandlingen i denne undersøgelse vil være med til at belyse dette emne. Jeg kan her tilføje, at Bergsland nævner derivation, men han gør det i en anden sammenhæng, og jeg har generelt lyst til at sætte spørgsmålstegn ved hans behandling af interjektioner, dog vil jeg af hensyn til denne opgaves omfang og fokus ikke gå i dybden med denne diskussion.

Nogle af beskrivelserne kommer ind på interjektionale konstruktioner af forskellig art, eksempelvis interjektionale sætninger og konstruktioner, som er syntaktisk afhængige. Disse beskrivelser vil ikke være fokus i denne opgave, og jeg vil ikke bruge tid på at diskutere beskrivelserne af disse. To andre kategorier, som nævnes i forbindelse med interjektioner, er demonstrativer, som nævnes hos Schultz-Lorentzen, Bergsland, Sadock og Nielsen; samt vokativ eller tiltaleformer, som Bergsland og Nielsen nævner. Undersøgelsen af datamaterialet vil vise, hvorvidt disse to kategoriseres som interjektioner hos Petersen (1967) og Oqaasileriffik (2024).

Jeg vil nu gå videre til at redegøre for generelle lingvistiske teorier om interjektioner.

Generelle lingvistiske teorier om interjektioner

I dette afsnit vil jeg give en redegørelse for den del af mit teoretiske afsæt, som bygger på generelle lingvistiske teorier om interjektioner. Interjektioner er en omdiskuteret gruppe af ord, som findes i alverdens sprog. Der er forskellige holdninger til, om de overhovedet er ord eller ej, og der er mange meninger om, hvor i det lingvistiske system, man skal placere dem.

Jeg vil i dette afsnit først give en kort historisk baggrund for hvordan interjektioner er blevet behandlet helt tilbage fra det antikke Grækenland til i dag, derefter vil jeg positionere denne opgave i teoretisk kontekst, og gøre rede for relevante emner indenfor arbejdet med interjektioner.

Historisk, helt tilbage til grækerne

Jeg vil i dette afsnit give en kort historisk gennemgang af hvordan forskellige lingvister og pragmatikere har behandlet det, som vi i dag forstår som interjektioner. Den teoretiske baggrund for denne gennemgang har jeg hos den ghanesiske lingvist Felix Ameka (f. 1957) i hans artikel *Interjections: the universal yet neglected part of speech* (Ameka, 1992a).

Går vi tilbage til det antikke Grækenland, behandlede grækerne interjektioner som en underklasse under adverbier (Ameka, 1992a, s. 102). Latinerne definerede dem som en separat ordklasse. I denne periode siges Priscian at have sagt, at interjektioner ikke havde

behov for nogen syntaktisk relation, og at de derved var syntaktisk uafhængige. Der er især tre egenskaber ved interjektioner, som er værd at lægge mærke til hos latinerne: 1)

Interjektioner indeholder enheder, som betragtes som ikke-ord, 2) Interjektioner er syntaktisk uafhængige, og 3) Interjektioner er udtryk for en følelse eller sindstilstand (*Ibid.*).

Andre latinske grammatikere diskuterede, om interjektioner ikke egentlig var nærmere knyttet det verbale, og en teoretiker, som hedder John Wilkins, gik så langt som at sige, at interjektioner er *sentence substitutes*, og derved ikke er ord men hellere noget, der er tættere på en sætning (Ameka, 1992a, s. 103).

Ameka opsummerer den historiske behandling af interjektioner ved at sige, at der findes to perspektiver på interjektioner. Det første er, at interjektioner ses som såkaldte *parts of speech*, som så kan være enten ord eller ikke-ord, og det andet syn ser interjektioner som syntaktiske elementer, nemlig *sentence substitutes*.

Nutidens teoretikere: To vidt forskellige syn på interjektioner

Pragmatikeren Tim Wharton har i sin bog *Pragmatics and Non-Verbal Communication* et kapitel afsat til behandlingen af interjektioner (Wharton, 2009, s. 70-98). I dette kapitel indleder han med at præsentere to vidt forskellige syn på interjektioner, som er dominerende i nutidens forskning i interjektioner. På den ene side har han Ameka, Wierzbicka og andre teoretikere, som mener at interjektioner er rige på semantik og har en konceptuel struktur, som kan analyseres i detaljer (Wharton, 2009, s. 71). På den anden side stiller han teoretikeren Goffman og andre, som ikke ser interjektioner som udsagn i lingvistisk forstand, men nærmere som en slags ritualer, som spiller en rolle i det socio-kommunikative plan (Wharton, 2009, s. 71). Goffman beskriver ofte interjektioner som *response cries*, altså en form for reaktionsudbrud (Wharton, 2009, s. 73).

I relationen til netop denne undersøgelse, virker det meget irrelevant at gå videre med anskuelsen om, at interjektioner blot er *response cries*, og ikke er lingvistiske enheder, da de interjektioner, som jeg beskæftiger mig med, alle står skrevet i enten en ordbog eller en ordliste, og i flere tilfælde også er forsynet med en oversættelse. Dette antyder, at ordbogsredaktørerne bag ordlisterne i hvert fald anser interjektioner som dele af

lingvistikken. Derfor vil jeg i mit teoretiske afsæt hælde mest til Ameka og Wierzbicka og deres behandling af interjektioner. Dog er det nødvendigt at have Goffmans syn med i bevidstheden, da denne behandling og anskuelse også kan bidrage til en mere fyldestgørende opfattelse af interjektioners funktion i socio-kommunikative sammenhænge.

Jeg vil nu gå videre til at se på Ameka og Wierzbickas arbejde henimod en definition af interjektioner, samt deres bud på kategoriseringer af interjektioner.

Hvordan definerer vi interjektioner?

Interjections share attributes with adverbs and particles, and behave like sentences, but they have specific features too (Cuenca, 2000, s. 33)

Lingvisten Felix Ameka er allerede blevet præsenteret i den historiske baggrund for behandlingen af interjektioner, dog vil jeg her tilføje at Ameka er redaktør for tidsskriftet *Journal of Pragmatics*' udgave *Interjections* i 1992, og at han i denne udgave blandt andet har skrevet artiklen *Interjections: The Universal Yet Neglected Part of Speech* (Ameka, 1992a).

Ameka indleder artiklen ved at sige, at begrebet *interjektion* er blevet brugt til beskrivelsen af både en *ordklasse* og en *utterance type*, eller en type udsagn. Ameka bruger begrebet interjektion for ordklassen (Ameka, 1992a, s. 102).

Ameka inddeler interjektioner i to grupper, nemlig *primære* og *sekundære interjektioner* (Ameka, 1992a, s. 105). Primære interjektioner er ord, som ikke bruges til andet end at være interjektioner, hvorimod sekundære interjektioner er ordformer, som hører til andre ordklasser, men bruges interjektionelt. Fokus i denne undersøgelse vil først og fremmest være på primære interjektioner, det vil sige ord, som kategoriseres som interjektioner, og som ikke bruges til andet end det, derfor vil jeg her fokusere på den del af teorien, som omhandler primære interjektioner. Dog er det relevant at kende til begrebet 'sekundære interjektioner', både i behandlingen af datamaterialet i denne undersøgelse, og også i forbindelse med mulige fremtidige undersøgelser.

Kategorien interjektioner er i mange sprog en meget bred kategori, der går fra at være ord i ordbogen, til udtryk, som afviger så meget fra fonologien i et sprog, at det er umuligt at stave dem, og i nogle tilfælde strækker de sig helt til ansigtsudtryk og mimik (Ameka, 1992a, s.

105f). I forbindelse med fonologisk afvigende interjektioner nævner Ameka den engelske interjektion, som han staver *tut-tut*, som egentlig er nogle dentale klik-lyde, som man vælger at skrive som *tut-tut*. Da fokus i denne opgave som sagt vil være ord, som allerede findes i ordbøger og ordlister, vil vi her ikke gå i dybden med behandlingen interjektioner, som har lyde, som er udenfor fonologien af sproget, såsom kliklyde. Dog er det relevant at nævne, at dette aspekt er relevant i anden behandling af interjektioner.

Ifølge Ameka er interjektioner en forsømt ordklasse, som man kan sige er placeret periferisk i lingvistikken (Ameka, 1992a, s. 106). Det er en ordklasse, som er svær at kategorisere. Interjektioner bliver typisk kategoriseret som partikler, men Ameka argumenterer for, at det ikke er hensigtsmæssigt at kategorisere dem som partikler (*Op. cit.*: 107). Partikler er ifølge Ameka ord, som typisk er ubøjelige, og som er syntaktisk afhængige. Da interjektioner er syntaktisk uafhængige kan man sige, at de på en måde er placeret et sted mellem enkelte ord og hele sætninger, derfor kan man sige, at de er svære at placere i det, han kalder *the hierarchy of grammatical units* (Ameka, 1992a, s. 108).

Interjektioner har ifølge Ameka typisk hverken fleksion eller derivation, og dette er nok den største grund til at de bliver kategoriseret som partikler. Han fortsætter dog med at nævne, at der findes interjektioner i nogle sprog, som er videreudviklinger af verber, og at disse har en form for fleksion, men at deres fleksion ikke følger de normale bøjningsregler (Ameka, 1992a, s. 106). Ifølge Ameka kan interjektioner karakteriseres således: *Interjections are relatively conventionalised vocal gestures (or more generally, linguistic gestures) which express a speaker's mental state, action or attitude or reaction to a situation* (Ameka, 1992a, s. 106).

En anden måde at betragte interjektioner på er at gøre det med pragmatiske briller. I den forbindelse kan man sige, at interjektioner er en underklasse under pragmatiske markører (Ameka, 1992a, s. 107). I denne forbindelse uddyber Ameka ved at sige, at vi under pragmatiske markører kan forme to kategorier, nemlig *routines* og *particles*. *Routines* er den slags pragmatiske markører, som kan stå alene som en *utterance*. Derved kommer interjektioner under kategorien *routines* og ikke *particles* eller partikler.

Ameka fortsætter med at uddybe, hvad partikler er, og berører også emnet diskursmarkører/-partikler eller pragmatiske partikler (Ameka, 1992a, s. 107). Partikler er ifølge Ameka en

leksikalsk/grammatisk kategori, hvorimod diskursmarkører er en funktionel kategori. Partikler er som allerede nævnt syntaktisk afhængige af andre dele af neksussen, og er derudover velintegreret i neksussen. Diskursmarkører har primært en pragmatisk funktion, og taleren bruger dem til at knytte et udsagn sammen med det følgende, og de er typisk ikke lige så velintegrerede grammatisk som partikler. For at pege lidt tilbage til den historiske gennemgang af behandlingen af grønlandske interjektioner vil jeg derfor her nævne, at det er lidt uheldigt, at Kahn & Valiärvi behandler interjektioner og diskurspartikler sammen i en kategori (Kahn & Valiärvi, 2022).

En anden ting, som Ameka siger i forbindelse med partikler vs. interjektioner er, at interjektioner altid holdes adskilt fra resten af ytringen med en pause (Ameka, 1992a, s. 108). Denne påstand kritiseres blandt andet af Wharton (Wharton, 2009), og det er i vores tilfælde svært at have en mening om, da dette forudsætter at vi har talesprogsdata, som kan påvise eller modbevise at dette er gældende på grønlandsk.

Som den sidste pointe i Amekas diskussion frem imod en definition af interjektioner er det værd at nævne, at Ameka foreslår, at vi deler den ordklasse, som normalt kategoriseres som interjektioner i mindst to grupper/ordklasser, nemlig interjektioner og såkaldte *one word formulae* eller *formulae* (Ameka, 1992a, s. 111). Ameka citerer Florian Coulmas' definition af formler, som siger, at formler er "*highly conventionalised pre-patterned expressions whose occurrence is tied to more or less standard communication situations*" (Coulmas, 1982). Formler kan bestå af et eller flere ord, og det er især dem, som består af et enkelt ord, som nemt kan forveksles med interjektioner. Eksempler på disse formler er *sorry* og *bye* og andre hilsner, samt de ord, som han kalder *signaling words*, nemlig *ja*, *nej* og lignende (Ameka, 1992a, s. 108, 111).

Den grundlæggende forskel på interjektioner og formler er at primære interjektioner ikke har en direkte modtager, hvorimod formler er rettet mod en modtager. Med andre ord siger Ameka, at formler er såkaldte *speech acts*, men at interjektioner ikke er det, at der er et samtaleelement i formler, men ikke i interjektioner. Dette uddyber han endnu mere i en anden artikel i samme tidsskrift, nemlig artiklen med overskriften *The Meaning of Phatic and Conative Interjections* (Ameka, 1992b).

Jeg vil nu komme ind på nogle tilføjelser til behandlingen af interjektioner fra Wierzbicka, og dennes definition af kategorien, inden jeg til sidst vil præsentere både Amekas og Wierzbickas bud på kategorisering af interjektioner.

Wierzbickas definition af interjektioner

Den polske lingvist Anna Wierzbicka (f. 1938) beskriver interjektioner i sin artikel *The semantics of interjection* (Wierzbicka, 1992).

Wierzbicka understreger, at kategorien af interjektioner varierer betydeligt fra sprog til sprog (Wierzbicka, 1992, s. 160). De er kulturelt bestemte, og ikke 'naturlige' tegn, og de er ofte noget af det mest særegne ved en kultur. Definitioner af interjektioner i ordbøger er ofte ikke præcise nok til at en ny sprogbruger kan vide, hvilken interjektion er bedst eller mest passende at bruge i en given situation (Wierzbicka, 1992, s. 160). Hun fortsætter ved at understrege, at interjektioner er hverken universelle eller uden betydning (Wierzbicka, 1992, s. 163).

Wierzbicka definerer interjektioner ved at sige, at en interjektion er

... a linguistic sign expressing the speaker's current mental state

- 1) Which can be used on its own
- 2) Which expresses a specifiable meaning
- 3) Which does not include other signs (with a specifiable meaning)
- 4) Which is not homophonous with another lexical item that would be perceived as semantically related to it
- 5) Which refers to the speaker's current mental state or mental act (for example I feel... I want... I think... I know...) (Wierzbicka, 1992, s. 164)

Denne definition passer til den kategori, som Ameka kalder *primære interjektioner*.

Wierzbicka uddyber dog lidt senere i artiklen, at punkt (4) kan give problematikker, når der er tale om onomatopoetiske tegn, og derfor kommer hun med et ændringsforslag til punktet, som siger:

4) which is not homophonous with another lexical item whose meaning would be included in its own meaning (that is, in the meaning of the putative interjection) (Wierzbicka, 1992, s. 164)

Kategorisering af interjektioner

Ameka kommer i sin artikel med et bud på en kategorisering af interjektioner, som deler dem op i tre forskellige kategorier, hvor én kategori har to underkategorier under sig (Ameka, 1992a, s. 113). Ameka beder dog læseren være opmærksom på, at en enkelt interjektion til tider kan tilhøre mere end én kategori. Her er Amekas kategorisering af interjektioner:

1. The expressive
 - a. The emotive
 - b. The cognitive
2. The conative
3. The phatic

Den første kategori, *the expressive*, udgør de interjektioner, som udtrykker talerens mentale tilstand. Ameka deler kategorien i to: nemlig de ord, som udtrykker talerens følelser, og de ord, der udtrykker talerens tanker og videnstilstand. To eksempler på følelser er sådan noget som *Yuk!* i betydningen '*I feel disgust*' og *Wow!* i betydningen '*I am surprised*'. Eksempler på 1.b. er *Aha!* i betydningen '*I now know this*' eller eksemplet fra det afrikanske sprog Ewe, som er *ehē!* som betyder '*I now remember*' (Ameka, 1992a, s. 113). Det sidste eksempel minder meget om de grønlandske interjektioner *usi!* og *aa*².

Conative interjections er den anden kategori. Disse interjektioner er rettet mod en modtager ved enten at bede om opmærksomhed eller give ordrer om noget (Ameka, 1992a, s. 113). Det er interjektioner, som har som formål at der skal ske en reaktion. Et eksempel her er *sh!* i betydningen '*I want silence here*'. I denne sammenhæng er det relevant at vende lidt tilbage til de tidligere nævnte formler, for Ameka siger, at formler har en direkte modtager, hvorimod conative interjektioner blot er *rettet mod* en modtager (Ameka, 1992a, s. 109).

² Interjektionen *aa* bruges i mange forskellige kontekster, her menes brugen af *aa*, før man siger *eqqaavara*.

Denne forskel synes svær at holde styr på, og Ameka behandler emnet mere i dybden i artiklen *The Meaning of Phatic and Conative Interjections*, som er udgivet i samme tidsskrift (Ameka, 1992b). I denne artikel kommer han blandt andet med to eksempler fra et sprog i det sydlige Ghana, hvor det ene ord er en interjektion, og det andet er en formel (Ameka, 1992b, s. 247ff). Forskellige former for kald til dyr hører også til kategorien conative.

Phatic interjections bruges til at skabe og vedligeholde en kommunikation. Det er en række udtryk, som bruges i den givne kultur, som udtrykker talerens holdning til den igangværende samtale (Ameka, 1992a, s. 114). Der kan her være tale om såkald *backchanneling* eller feedback under samtalen, og eksemplerne, som Ameka nævner er *mhm*, *uh-huh*, og *yeah*. Herunder kommer også forskellige interjektioner, som bruges i interaktionelle rutiner, det vil sige at hilse, sige farvel og at sige velkommen. Ameka lægger igen vægt på, at dette ikke er det samme som de før nævnte formler. Han uddyber som sagt forskellen mellem formler og interjektioner i (Ameka, 1992b).

Ameka lægger vægt på, at samme interjektion kan have op til flere funktioner og derved passe ind i flere kategorier. Eksempelvis kan interjektioner, som bruges til *backchanneling* i en samtale virke som at de hører under cognitive, fordi de på én eller anden måde udtrykker talerens videnstilstand. Kategoriseringen af interjektionerne baseres på den betydning, som opfattes som den mest dominerende.

Wierzbicka deler interjektionerne i tre kategorier, nemlig *emotive* (*I feel ...*), *volitive* (*I want something, e.g. Shh!*), og som den tredje *cognitive* (*I think something or I know something, e.g. Aha!*) (Wierzbicka, 1992, s. 165). Hun har derved en lignende kategorisering, dog med undtagelse af kategorien *phatic interjections* hos Ameka. Wierzbicka kommer derefter med en del eksempler på interjektioner fra russisk, polsk, dansk, yiddish og engelsk.

Wierzbicka behandler sine tre kategorier i mere uddybende detaljer i bogen *Cross-Cultural Pragmatics* (2003). Kategorien *volitive*, inddeler hun i to underkategorier, nemlig dem, som er rettet mod dyr, og dem, som er rettet mod mennesker. I underkategorien af volitive interjektioner, som er rettet mod mennesker, har hun seks under-underkategorier. De ser således ud på engelsk, i parentes ved siden af har hun eksempler fra forskellige sprog:

1. The 'I want silence' group (*sza, pst, cii*)
2. The 'I don't want you in this place' group (*won, precz, sio, wara*)

3. The 'I want you to jump' group (*hop, hopla*)
4. The 'urging' group (*nuže, hej, hejže*)
5. The 'communication over distance' group (*hop hop, hallo, ahoj*)
6. The 'I give it to you' group (*na*) (Wierzbicka, 2003, s. 293)

Emotive inddeler hun i nogle underkategorier, nemlig 'disgust' and similar feelings, - men ikke på samme måde i konkrete kategorier. *Cognitive* beskriver hun som interjektioner, som deres har elementet "jeg tænker noget" eller "jeg ved noget" som en del af deres betydning, og som hverken har det emotive element "jeg føler noget" eller et det volitive element "jeg vil (have) noget" (Wierzbicka, 2003, s. 291).

Wierzbickas perspektivering omkring interjektioner

Hvis vi lige går tilbage til Wierzbickas artikel fra 1992, så afslutter hun sin artikel med en perspektivering omkring hvordan interjektioner opfører sig i forskellige sprog. Wierzbicka udtrykker, at en grundig kortlægning af interjektioner kan give os muligheden for at undersøge hvilke dele af dette er sprog- og kulturspecifikke, og hvilke elementer er "natural language" (Wierzbicka, 1992, s. 188). Det er også interessant at undersøge, hvilke typer af følelser, der repræsenteres som interjektioner i et sprog, dvs. kvalitativt, og hvor meget disse bruges i et sprog, dvs. kvantitativt. Wierzbicka nævner for eksempel, at nogle sprog har særlige interjektioner i forbindelse med frygt, hvor andre har flere der handler om vrede og andre igen som har et større repertoire inden for at være ked af det eller i nød. Wierzbicka nævner også, at det kan være, at kulturer, som opmuntrer folk til at udtrykke sine følelser, højst sandsynligt vil have større brug af (og måske flere muligheder for) interjektioner – og kulturer, som undertrykker følelsesudbrud vil have mindre af det (Wierzbicka, 1992, s. 190). Dette er også en interessant hypotese at kigge på i den grønlandske kontekst.

Dette var min gennemgang af det teoretiske grundlag for min undersøgelse, jeg vil nu gå videre til dataanalysen.

Kapitel 4: Undersøgelse af data

I dette kapitel vil jeg give en grundig gennemgang og behandling af datamaterialet i min undersøgelse. Jeg vil ud fra resultatet af kodningen af mit datamateriale komme med et bud på en kategorisering af oqaqqarniutit i grønlandsk, og ud fra data vil jeg også undersøge, hvilke kriterier, denne ordklasse opfylder på grønlandsk. På baggrund af denne undersøgelse vil jeg i kapitel 6 give et forslag på en definition på ordklassen oqaqqarniutit, samt en beskrivelse af de forskellige underkategorier i ordklassen.

Præsentation af data

Jeg vil her give en præsentation af det data, som jeg bruger i denne undersøgelse. Som nævnt i metodeafsnittet har jeg to datasæt som grundlag for denne undersøgelse, nemlig Jonathan Petersens ordbogêrak (1967) og en liste med oqaqqarniutit fra databasen i Oqaasileriffiks datalingvistiske værktøj, som kaldes fst.

Jonathan Petersens ordbogêrak (1967) er en retskrivningsordbog, som er skrevet primært til modersmålsprogbrugere. Petersen siger i sin indledning til ordbogen, at den er udarbejdet som en hjælp til disse tre områder (citatet er omskrevet til ny retskrivning):

- 1) oqaatsit allannerisa qanoq ittuunissaat taakkunani takusassavarput;
- 2) oqaatsip suussusia ilisarissavarput;
- 3) oqaatsip isumaqarnera paasissavarput. (Petersen, 1967, s. 6)

Min oversættelse, EN:

- 1) vi vil her kunne se, hvordan ord skal staves
- 2) vi vil se, hvilken ordklasse ordet tilhører
- 3) vi vil forstå ordets betydning

Vi ser i det første punkt, at det er en retskrivningsordbog. Dette punkt er ikke så relevant i denne undersøgelse, da den ikke beskæftiger sig med den gamle ortografi. De andre punkter er derimod relevante for undersøgelsen.

Det er ud fra pkt. 2 at vi kan se, at samtlige ord i ordbogen er tagget for hvilken ordklasse, de

tilhører. Derved kan vi i den digitaliserede version af ordbogen nemt foretage en søgning, hvor vi finder samtlige oqaqqarniutit. En sådan søgning viser, at ordbogêrak har 193 ord, som er tagget som oqaqqarniutit.

Som punkt 3 siger, får vi også i visse tilfælde en uddybning om betydning eller brug af opslagsordet, dette er også relevant for denne undersøgelse, og kan være en hjælp til at bestemme betydning og brug af ordene.

Ordlisten med oqaqqarniutit fra Oqaasileriffik er som nævnt en liste med samtlige oqaqqarniutit, som Oqaasileriffik har i sin datalingvistiske database. Listen er som sagt indsamlet af medarbejdere i Oqaasileriffik fra forskellig grønlandsk litteratur, såsom ordbøger, bøger, nyhedsmedier, rapporter og Bibelen. Det er som sagt ikke en udgivet ordbog, og er ikke normativ men meget deskriptiv, og er derfor kendetegnet ved at indeholde ord, som for nogle kan virke meget talesprogsagtige. Formålet med de datalingvistiske værktøjer er blandt andet at udarbejde maskinel oversættelse, derfor har man her brug for at have en forholdsvis fyldestgørende database, som indeholder alle de ord, som folk kan finde på at have i en tekst. Her har vi altså en liste med et helt andet formål end ordbogêrak.

Interjektioner, eller oqaqqarniutit, er ofte kendetegnet ved at bruges meget i talt sprog, og måske ikke lige så meget i skriftsprog. Derfor kan man have lyst til at spørge, hvorfor jeg i denne undersøgelse ikke kigger på data med samtaler, hvor jeg kan undersøge brugen og funktionen af oqaqqarniutit. Dog vil jeg her fokusere på allerede indsamlede eksempler på oqaqqarniutit, og forsøge at kortlægge disse og komme med et bud på en definition. Dette kan forhåbentlig bruges som led i videre forskning inden for grønlandske oqaqqarniutit, derunder også undersøgelser af brugen af ordene i talesprog og samtaler.

Ved at have de to forskellige kilder for empiri håber jeg at kunne give en bred repræsentation af ordklassen, som er velfunderet og også giver et billede af den aktuelle lingvistiske situation. Fordi de to datasæt er fra to forskellige tidspunkter, giver dette også et kronologisk aspekt i undersøgelsen, og kan muligvis også vise noget om sprogforandring eller udvikling, som er sket fra 1967 til i dag.

Det samlede antal af opslagsord i mit datamateriale er 580, deraf 193 fra Petersen (1967) og 387 fra Oqaasileriffik (2024). Nogle af opslagsordene går igen i begge datasæt, ved hjælp af AI har jeg fået opstillet en fællesliste, samt to individuelle lister med de resterende ord, her

har jeg 97 ord på fælleslisten, 99 resterende fra Petersen (1967), og 290 resterende fra Oqaasileriffik (2024), det vil sige i alt 486 forskellige opslagsord.

Til denne opgave er der som sagt vedlagt to bilag, Bilag 1 er ordlisten med oqaqqarniutit fra Oqaasileriffik, som er udleveret d. 18. Dec. 2024, Bilag 2 er excel-mappen, som indeholder al kodning af empirien for denne undersøgelse. Og som sagt er der allersidst i denne opgave en oversigt over de forskellige ark, som er i excel-mappen "Bilag 2".

Kodning af data

Kodningen af data er som udgangspunkt foregået primært ud fra Felix Amekas inddeling i kategorier, som er beskrevet i teoriafsnittet på side 30 i denne opgave (Ameka, 1992a, s. 113). Ameka inddeler først ordklassen interjektioner i to grupper, nemlig interjektioner og formler. Derefter har han under interjektioner tre forskellige kategorier, *expressive*, *conative* og *phative*. Kategorien *expressive* inddeler han i to undergrupper, *emotive* og *cognitive*. Se en grundigere forklaring af kategorierne i teoridelen af denne opgave, på side 30.

Ud over at have koder for disse kategorier, har jeg tilføjet tre andre koder. Petersen angiver de ord, som er barnesprog, med koden mo, meeqqat oqaasii, denne kategori er kode 4 i min kodning. Derudover er der i mit data to ord, som er knyttet den gamle inuitiske tradition, jeg har angivet disse med en separat kode, kode 5. Og til sidst har jeg en separat kode for de ord, som Ameka kalder formler, derunder hilsner, ja, nej og lignende, det er kode 6 (Ameka, 1992a, s. 111). Kategorien formler er nærmere beskrevet i teoridelen af denne opgave, på side 28.

Kodningsskemaet for undersøgelsen ser derved således ud:

Kategori	Kode
Expressive: emotive	1a
Expressive: cognitive	1b
Conative	2

Phatic	3
Barnesprog (Petersen: mo)	4
Gammel inuitisk tradition	5
Formler	6
Uspecificeret	7
Ikke-interjektioner	8

Tabel 1: Kodningsskemaet for første kodning i denne undersøgelse.

Resultater af kodet data

Jeg vil nu give en gennemgang af resultaterne af den kodningen af mit datamateriale. Jeg vil gennemgå én kode ad gangen, og give en redegørelse for observationerne i forbindelse med hver kode. Jeg vil samtidig med dette også sammenholde mine observationer med den teoretiske baggrund, og undersøge, om teorien afspejles i de data, som jeg har indsamlet, eller om der er elementer i datamaterialet, som afviger fra den teoretiske beskrivelse.

Hvis der i forbindelse med denne gennemgang og analyse viser sig tendenser, som lægger op til videre undersøgelser og yderligere inddeling i underkategorier, vil jeg arbejde videre med dette og gå mere i dybden med det.

Kode 1: Expressive – udtryk for følelser, tanker og videnstilstand

Den første og største kategori i mit data er de oqaqqarniutit, som jeg har kodet med kode 1, nemlig expressive. Disse interjektioner udtrykker som nævnt talerens mentale tilstand, herunder talerens følelser og talerens tanker og videnstilstand. Vi har altså kode 1a, som er oqaqqarniutit, som udtrykker talerens følelser, og kode 1b, som udtrykker talerens tanker og videnstilstand.

Udtryk for følelser

Den største del af forekomsterne under kode 1, *expressive*, er kategoriseret som 1a, altså som udtryk for følelser, *expressive: emotive*. I datamaterialet har jeg fundet 29 forekomster på fælleslisten med interjektioner, som optræder i begge datasæt, derudover har vi 59 andre fra Oqaasileriffik (2024) og 44 andre fra ordbogêrak (1967), i alt 132 interjektioner.

Under denne kategori har jeg også placeret nogle interjektioner, som nærmere udtrykker talerens holdning end direkte følelse, de er nok en form for mellemtung mellem følelse og videnstilstand. Jeg har alligevel valgt at kategorisere dem som udtryk for følelser, da disse udtryk for holdninger hænger meget tæt sammen med talerens følelser. Under denne kategori har jeg også to andre underkategorier, som handler om sanseindtryk af forskellig art, nemlig én med duft, lugt og smag og en anden med udbrud i forbindelse med rumlige størrelser, såsom at noget er hårdt, glat, trangt eller vidt.

Jeg har forsøgt at registrere de følelser, som er repræsenteret i datamaterialet. Som det fremstod i teoridelen, så kan interjektioner i nogle tilfælde være meget kontekstafhængige, dette er tydeligt i denne kategori, da samme interjektion til tider repræsenterer forskellige følelser, alt efter konteksten. Jeg har foretaget et bud på en kategorisering af de forskellige følelser og holdninger, som er repræsenteret i datamaterialet. Når der har været forskellige følelser knyttet til en enkelt interjektion, har jeg så godt som muligt placeret den i den mest dominerende følelse. Et samlet overblik over kodningen ses i Excel-mappen, som er lagt ind som Bilag 2, under arket med overskriften '*Emotive – hvilke følelser*'.

Jeg vil her give en gennemgang af nogle af disse følelsesudbrud, og jeg vælger her at præsentere nogle af dem, som er repræsenteret i begge datasæt. Vi har mange udtryk for *tupigusunneq/forundring*, eksempelvis *kakkaak*, *a'assaa*, *asaa* og *ajasuu*. Der er udtryk for frygt, *eeq*, *amiimii*, for træthed, *aajaa*, eller *hajja*, som er en form for suk. Vi har *na'aa*, *na'aalaa* og andre lignende for smerte, og *ikkii*, for oplevelsen af kulde eller at blive våd. *Iggû* er et udtryk, som ofte oversættes som noget i retning af '*hvor er du/hun/han sød!*'. Og en interjektion, som måske er lidt svær at finde en nøjagtig ækvivalent til, er *alaa!*, som er et udbrud for noget, der var lige ved at ske, det vil sige, at det enten kan være et udråb af lettelse, fordi noget ikke gik galt, eller et udråb af ærgrelse, fordi noget lige akkurat ikke lykkedes.

I mit arbejde med disse følelsesudbrud, har jeg gjort et forsøg på at identificere alle de følelser, som jeg mener er repræsenteret i datamaterialet. Listen er nok ikke fuldkommen, men giver alligevel et indtryk af omfanget. Jeg har som udgangspunkt udført listen på grønlandsk, da jeg vurderer, at det giver den tættest mulige beskrivelse af følelserne – herefter har jeg ud fra bedste overbevisning skrevet en oversættelse af denne liste. Listen har i alt 29 følelser:

<p><i>Aliannaarnej, aliasunnej, annakuummernej, annernej, ersinej, illarnej, iluarusunnej, ilungersornej, annilaarnej, iluaagisaqarnej, inequsunnej, misiginneqatiginninnej, mitallernej, maajusunnej, nalligusunnej, neriunnej, nuannarinninnej, nuannaarnej, nukillalaarnej, peqqissiminej, pissanganej, qasunej, qiianej, qiimanej, siooranej, tupannej, tupigusunnej, uissuumminej, uumisunnej.</i></p>
<p>En nogenlunde oversættelse af disse følelser til dansk vil være: <i>nostalgi, sorg, lettelse, smerte, frygt, latter, nydelse, frustration/indre strid, at blive grebet af frygt, ikke at kunne lide noget, at synes én være sød, medfølelse, at være spotsk, væmmelse, at synes at det er synd for én, håb, at kunne lide én, glæde, frustration/suk, fortrydelse, spænding, træthed, at fryse, fryd/stor glæde, stærk bekymring, overraskelse, forundring, at blive paf, og vrede.</i></p>

Tabel 2: Følelser, som er repræsenteret i kode 1a.

De to datasæt er lidt forskellige på den måde, at ordbogêrak (1967) i ordforklaringerne ud fra hvert opslagsord kommer med eventuelle viderederiveringer af ordet, og kun i meget få tilfælde har disse viderederiveringer som et andet opslagsord, listen fra Oqaasileriffik (2024) har derimod næsten altid kun et opslagsord, uden forklaring, og har alle andre eventuelle varianter som andre opslagsord. Dette har indflydelse på det samlede antal af interjektioner, som jeg finder i databehandlingen, og er værd at have in mente. Dette er blandt andet relevant her under kode 1, da flere af interjektionerne i denne kategori kan tage derivation og derved give forskellige varianter. Nogle eksempler på viderederiveringer af interjektioner under kode 1a er *iggoraarsuk, eersuaq, iikasik, asaasakkaak, iasilaraluttuaq*, og her er endda eksempler

på flertalsformer, såsom *eersuit* og *kakkaassuit*. Jeg går i dybden med derivation og fleksion af oqaqqarniutit lidt længere nede i dette kapitel, under afsnittet “Derivation og fleksion af interjektioner” på side 51.

Som sagt har jeg under denne kategori også placeret udbrud i forbindelse med sanseindtryk, såsom *mamaq* og *qilussunni*, og *uunaq*, *manngaallak* og *manik*. Disse er alle sammen eksempler på verbalstammer i en afkortet form, dette emne går jeg i dybden med lidt længere nede i dette kapitel, under afsnittet “Interjektioner med verbalstammer på side 54. Udover disse sanseindtryk, har vi også en række ord, som udtrykker talerens holdning om forskelligt. Disse er også konstrueret som verbalstammer, som har én eller anden afkortet afslutning. Disse har jeg også placeret i denne kategori. Eksempler på disse interjektioner er *ingasak*, *pinneq*, *torrak* og *navianaq*.

Jeg har under denne kode en kategori mere, som jeg har svært ved at sætte en dansk titel på, men som på én eller anden måde kan kaldes *quiasuutit*. Quiasuutit kan måske oversættes som morsomheder, eller de har i hvert fald noget med det morsomme at gøre, de fungerer som små kommenterende udtryk, som på én eller anden måde kommenterer på eller gør lidt (venligt) grin med en anden person. Det er ord som *itakassak*, *takasik-aasiit*, *tarsuaq-aasiit*, *taasiit*, og *aasikasak*. Jeg har placeret dem under *expressives*, da jeg mener, at de kan kategoriseres under sprogets udtryksfuldhed.

Udtryk for videnstilstand

Som nævnt i teoridelen af denne opgave, så er den anden halvdel af eksemplerne under kode 1, som jeg har kaldt kode 1b, interjektioner, som er *expressive* og udtrykker noget med videnstilstand. Herunder har jeg allerede nævnt, at den grønlandske interjektion *usi* hører hjemme. I datamaterialet har jeg indsamlet i alt 25 interjektioner i denne kategori. De eksempler, som optræder i begge datasæt er *asukiaq* (da: jeg ved det ikke), *aasiit* (da: som sædvanlig/nu igen), *sunaaffa* (da: tænk/det viste sig at), *tassaqa* (da: det er tvivlsomt, næppe), *usi* og *usiinna* (da: forresten).

Udover disse eksempler er der nogle viderederiveringer af nogle af dem. Disse er blevet kategoriseret som oqaqqarniutit i listen fra Oqaasileriffik (2024). Her har vi eksempelvis *a-usi*, *sunaaffaana*, *sunaaffamiuna*, *usiuffa*, *usimaanna* og *aasiit-aasiit* (små

betydningsmæssige ændringer, såsom understregning o.lign.) . Jeg har lyst til at tilføje, at disse interjektioner eller ord godt kan indgå i syntaktiske sammenhænge, og derfor ikke altid optræder syntaktisk uafhængigt. Dog har jeg placeret dem i denne kategori, da de hos Oqaasileriffik er blevet identificeret som interjektioner. Jeg diskuterer disse emner nærmere i kapitel 6 i denne opgave, hvor jeg arbejder mig frem imod et bud på en definition af oqaqqarniutit.

Udover disse viderederiveringer er der en enkelt “ny” interjektion på listen fra Oqaasileriffik (2024), eller én, som ikke er taget med hos ordbogêrak (1967), det er *heeq'aa*. Den er meget talesprogsagtig, og er utraditionel i forhold til fonologien, da den har et ordinitialt *h*. Ikke desto mindre bruges denne interjektion ofte i talt sprog, som en form for backchanneling.

Oqaasileriffik (2024) har også kategoriseret *unnia* og *unnialumigooq* (da: det siges at ..., det forlyder at ...) som interjektioner, disse er kategoriseret som adverbier hos Petersen (1967). Jeg har valgt at placere disse to i denne kategori, da disse har noget med videnstilstand at gøre, og fordi deres roller i sprogbrug minder meget om den hos *sunaaffa* og *usi*.

Det er de interjektioner, som er kategoriseret under kode 1b.

Kode 2: Conative – interjektioner, som er rettet mod en modtager

Kode 2 i kodningen af mit data står for Amekas kategori, som han kalder *conative*, og er den slags interjektioner, som er rettet mod en modtager. Denne kategori svarer til Wierzbickas *volitive* (Wierzbicka, 1992, s. 165) . Denne kategorisering er præsenteret og uddybet i teoridelen af denne opgave, på side 31-32.

Hvis vi først kigger generelt på det kodede data, har vi har vi i alt 87 interjektioner, som er kodet som conative. Deraf er 33 på fælleslisten med interjektioner, som optræder i begge datasæt, derudover har vi 40 andre fra Oqaasileriffik (2024) og 14 andre fra ordbogêrak (1967).

Hvis vi så inddeler disse i de to undergrupper, nemlig dem, som er rettet mod dyr, og dem, som er rettet mod mennesker, så er den første gruppe tydeligt mindre end den anden. I den første gruppe har vi tre kaldesignaler til slædehunde, *iuu*, *iuju* og *ili-ilili*, og så har jeg også kategoriseret andre dyrelyde i denne kategori, nemlig *kiikiik ... (kissaviarsuup qarlornera*

issuarlugu meeqqat nilliaataat) (EN: børns efterabende råb efter en falk) og *qeeq ... (appaliarsuk, qeerlutooq)* (EN: En søkonge, en and). Alle eksempler, undtagen *iuju* findes i Petersen (1967), og *iuu*, *iuju* og *qeeq* findes også i Oqaasileriffik (2024).

Hvis vi så ser på resten af eksemplerne med kode 2, så finder vi interjektioner med en masse forskellige funktioner. Hvis vi først ser på de forskellige funktioner, som Wierzbicka kom med, som jeg har beskrevet på side 31-32 i denne opgave, så har vi eksempler på i hvert fald fire af hendes underkategorier. I *'I want silence'-gruppen* har vi eksempelvis *ta!*, i *'urging'-gruppen* kan vi nævne *qaa* eller *tuavi*, i *'communication over distance'* har vi forskellige *kalerrisaarissutit/varselsråb*, såsom *uaa*, *ee-ee* og *haj*, og i *'I give it to you'-gruppen* har vi *ak* og *akki*. Det er bemærkelsesværdigt, at varselsråbene forekommer overvejende i datamaterialet fra ordbogêrak, hvor der er seks forskellige eksempler, mens der i materialet fra Oqaasileriffik kun er det ene varselsråb, nemlig *huaa*.

Udover de ovennævnte funktioner, som Wierzbicka har i sin beskrivelse af volitive, har vi i datamaterialet også eksempler på mange andre funktioner, som er repræsenteret under kode 2. Jeg har gjort et forsøg på at inddele disse i forskellige koder, ud fra deres funktioner. I Bilag 2 i arket med titlen "Conative – forsk funktioner" har jeg hele overblikket over kodningen af alle de interjektioner, som jeg har kategoriseret som *conative*, med eventuelle ordforklaringer. Jeg har 13 forskellige kategorier, og derudover en kode til uspecificerede eller ukendte funktioner. Jeg har indsat danske oversættelser ved interjektionerne med betydning af ordre, spørgsmål og ønske.

Kategori	Eksempler	Antal interjektioner i kategorien
Ordre	taama(k), tassa, asu (da: <i>hold op!</i>); ta(a) (da: <i>vær stille!</i>), uatsi, uatsilaaq (da: <i>vent lidt</i>), aatsaat (da: <i>om igen</i>), siumut (da: <i>fremad</i>), nak (da: giv mig det [eks. spillekortet]), tuavi, akunit (da: skynd dig/jer)	13

Spørgsmål	nanaak, naa(k)-naak, naallikiaq (da: <i>hvor er det?</i>), qanoq (da: <i>hvad sagde du?</i>), qanorooq (da: <i>hvad sagde han/hun?</i>), soormi (da: mange betydninger, bl.a. <i>hvorfor ikke?</i> , <i>og hvad så?</i> etc.), kinaanna (da: <i>hvem siger det?</i>)	8
Kalerrisaarissutit, varselsråb	huua, uaa, ee-ee, haj, hoo, sii	6
Soqutaanngilaq, det er lige meget	sussa, suuki, suuk(k)iaq, suukiartassa, unni(it)	7
<i>Urging</i> , opfordre eller tilskynde	qaa, qaaqaa, assut	3
Naveersineq, irettesætte eller skælde ud	ila, taatuuna, taatuuku, mas!, sas	5
Takuuk, se her, opmærksomhed	arraa, harraa, iarraa, aa, haa, haa-a, ata, atagu, atugu	9
Ønske	mu, mussi (da: <i>må jeg få (især om mad)</i>), uaalu, uangalu (da: <i>må jeg også [få], jeg vil også</i>)	4
Hvad sagde du?	Ha, ai, huh	3
<i>I give it to you</i> , jeg giver dig det	ak, akki	2
Skældsord	nanna, saatan(ersuit), toornaarsuk(-ssuaq), raka	6
Oqaluffigisaq, vokativ	uummaa, uumaakasiik, uumaanngua(a)q, uumaarsuaaq, uumaarsuaangaa, ukortiik	7

Tabel 3: Kode 2, conative interjektioner inddelt i forskellige funktioner.

Som Tabel 3 tydeligt viser, har vi her en række forskellige funktioner repræsenteret. Den største kategori er den første, nemlig en kategori med forskellige ordrer, som har 13 eksempler. Derefter følger en kategori med ni eksempler, nemlig interjektioner med betydninger, som handler om at få den tiltaltes opmærksomhed eller få dem til at se noget. Den næste kategori er spørgsmål, og dér har vi otte eksempler. Herefter har vi to kategorier med syv eksempler i hver, nemlig ordene med betydningen *soqutaanngilaq/det er lige meget*, hvor det mest kendte og udbredte eksempel er *sussa*, og derefter den kategori, som kaldes vokativ. Her må jeg dog bemærke, at samtlige ord i vokativ-kategorien er taget fra datamaterialet fra Oqaasileriffik (2024), og at denne kategori behandles som en kategori for sig i Petersen (1967). Derfor kan det diskuteres, om denne kategori egentlig ikke hører hjemme i en anden ordklasse, nemlig den, som Petersen kalder *oqaluffigisaq*, som han forkorter som *okl* i ordbogêrak (Petersen, 1967, s. 17). Denne diskussion kommer jeg tilbage til i kapitel 6, når jeg arbejder mig frem imod en definition af oqaqqarniutit.

Efter disse kategorier følger seks eksempler under *kalerrisaarissutit/varselsråb*, som jeg allerede har nævnt tidligere, samt seks skældsord. Med hensyn til skældsordene, er alle disse også kun eksisterende som interjektioner i materialet fra Oqaasileriffik (2024). Af skældsordene har jeg lyst til at nævne, at fire af dem, *saatan*, *saatanersuit*, *toornaarsuk* og *toornaarsussuaq* må kategoriseres som såkaldte *sekundære interjektioner*, da disse også er nomener, men her er registreret således, fordi de også bruges som interjektioner, nærmere betegnet som skældsord, dog vil jeg ikke kalde *nanna* og *raka* for sekundære interjektion, da vi ikke har tilsvarende nomener på grønlandsk. *Raka* er dog ikke særlig udbredt, det er et låneord, som så vidt jeg kan se i Oqaasileriffiks tekstkorpus³ udelukkende optræder i tekster i Bibelen. *Nanna* er en interjektion, som sikkert kunne undersøges nærmere. Ordbogen Oqaasersiorfik (2008) oversætter ordet som “*nanna (mo) navianartoq, uunartoq*” (da: *nanna (barnesprog) noget farligt, noget man brænder sig på*), og derved barnesprog (Lund, 2008). Samme ordbog har også opslagsordet “*nannaarpoq (o) annerpoq (meerarsiut)*” (da:

³ <https://oqaasileriffik.gl/oqaaserpassualerineq/allagaatinik-katersuivik/>

nannaarpoq (v) får ondt (barnesprog) (Lund, 2008). Den brug af ordet, som jeg kender mest til, er i betydningen “*du er dum i hovedet, du er gak-gak*” – derfor har jeg kategoriseret den som skældsord.

Efter skældsordene følger fem ord under *naveersineq/irettesætte eller skælde ud*. Og til sidst har vi fire *ønsker*, såsom *mu* og *uaalu*, tre ord for *hvad sagde du?*, tre ord under kategorien “Urging, opfordre eller tilskynde”, samt to varianter af *I give it to you*, som allerede er nævnt for oven.

Vi ser i datamaterialet mange eksempler på varianter af interjektioner i form af derivation og i nogle tilfælde fleksion, dette emne uddyber jeg mere under afsnittet “Derivation og fleksion af interjektioner”, lidt længere nede i denne opgave.

Der er flere af interjektionerne under kode 2, som jeg har lyst til at kalde sekundære interjektioner, da samme ordformer også optræder i andre ordklasser. Jeg vil her give en redegørelse for, hvorfor jeg har lyst til at kalde dem sekundære interjektioner:

Petersen (1967) har som sagt markeret for ordklasse i ordforklaringerne, og ved nogle af opslagsordene har han noteret, at et ord kan høre til forskellige ordklasser og have forskellige betydninger. Eksempler på disse i kode 2 er *aatsaat*, *assut*, *qanoq*, *siumut*. *taama*, *taamak*, og *tassa*. Heraf er ordene *aatsaat*, *assut*, *qanoq*, *siumut*. og *tassa* udover markeringen med forkortelsen *oqq* for interjektion, også markeret med forkortelsen *oqr*, som står for *oqaaseeraq*, som betyder partikel, og hos Petersen ser ud til at repræsentere adverbier. De sidste to ord, *taama* og *taamak*, er udover at være markeret som interjektioner, også markeret med forkortelsen *upo*, som står for *uparuartorniut oqaaseeqqatut ittoq*, og betyder et demonstrativ, som opfører sig som en partikel.

Andre ord under kode 2, som kan være kandidater til at være sekundære interjektioner er *unni(i)t* og *uangalu*. Derudover har jeg allerede nævnt, at de fleste af skældsordene hører hjemme under sekundære interjektioner. Og til sidst kan jeg her også nævne, at der er to opslagsord, som Petersen (1967) kalder interjektioner, men som Oqaasileriffik (2024) har markeret som at de ikke er interjektioner, det er *aamma* og *naak*. Disse har jeg kodet som uspecificeret. Betydningen af den interjektionelle brug af *aamma* er ”mere!” eller ”om igen!”, og for *naak* er betydningen ”hvor er den?”.

Kode 3 – Fatiske interjektioner

Den tredje kategori i kodningen af mit data er de såkaldte *phatic* eller på dansk *fatiske* interjektioner. Disse interjektioner bruges til at skabe og vedligeholde samtalen eller kommunikationen.

Jeg har i mit datamateriale 18 ord, som er kategoriseret som *phatic*. Deraf er der to ord, som forekommer i begge datasæt, det er *aat* (da: *er det rigtigt?*, har også andre betydninger) og *ilaa* (da: *ik' også?*, *ikk'?*). Disse interjektioner er begge to spørgende interjektioner, men jeg har valgt at kategorisere dem som fatiske og ikke conative, fordi jeg mener, at deres primære funktion er at holde gang i samtalen. Udover disse to, har vi også *imaatt* eller *imaattu*, som optræder på begge lister, disse er ikke stavet helt ens, men repræsenterer samme funktion, nemlig det, som man i samtalegrammatik kalder en ordsøgningsmarkør.

De resterende 15 forekomster kommer fra Oqaasileriffik (2024), det er disse ord: *a'*, *ah*, *aa-a*, *aa-ilaa*, *aah*, *aar*, *aarh*, *ila-ilaa*, *hm*, *hmm*, *mmh*, *nå*, *nå-å*, *nå-åh* og *nåå*.

Når Ameka snakker om fatiske interjektioner, har han også derunder forskellige interaktionelle rutiner og hilsner. Han har dog også en længere diskussion om, at nogle hilsener er interjektioner, hvorimod nogle andre er formler, som han ikke kategoriserer under interjektioner. Jeg har i min kodning valgt at lægge de hilsner, som er i mine datasæt, under koden *formler*, som er kode 6 i min undersøgning. Disse behandles lidt længere nede i dette kapitel.

Kode 4 – meeqqat oqaasii

Den fjerde kategori, som jeg har fundet repræsenteret i mit data, er en række oqaqqarniutit, som Petersen i ordbogêrak har givet kategoriseringen *mo* (= meeqqat oqaasii). Det er en lille kategori, med i alt fem eksempler. Tre af disse eksempler forekommer også i ordlisten fra Oqaasileriffik (2024), de er *a'a*, *apaapa* og *mamma*, hvorimod de sidste to ikke er med i Oqaasileriffik (2024), muligvis fordi de ikke er så udbredte længere, eller måske er forsvundet helt fra nutidigt sprog. Som nævnt under kode 2, så har jeg placeret ordet *nanna* som et skældsord, dette ord kan også placeres i denne kategori, brugt i betydningen, som jeg nævnte fra Oqaasersiorfik (2008), nemlig "*navianartoq*, *uunartoq*".

Da ordbogêrak altid giver mere uddybning i opslagsordene, har jeg indsat de fem opslagsord fra ordbogêrak ind i Tabel 4 nedenfor:

a'-a, oqq mo -rpoq: perusersarpoq.
apaapa, oqq mo, tak: apaapaartorpoq.
mamma, t (oqq), mo -rpoq: nerivoq (meeraq).
animmiaa, oqq, mo -rpoq, -rta.
ma, oqq, mo: kunitta; -rpaa.

Tabel 4: Kode 4, *meeqqat oqaasii*, barnesprog (Petersen, 1967)

Kode 5 – gammel inuitisk tradition

I datamaterialet findes der nogle enkelte ord, som er tilknyttet den gamle inuitiske tradition, både i forbindelse med *angakkoqs* ritualer, men også i forbindelse med traditionelle sange, såsom *iverneq* (*nidviser, sangduel*), og andre sange. Det er ikke mange eksempler i materialet, men jeg har alligevel valgt at sætte dem i en kategori for sig, da deres funktioner bryder fra resten af materialet.

Det første opslagsord i Tabel 5 nedenfor, *ajaa*, forekommer også i listen fra Oqaasileriffik (2024), de andre to forekommer kun i ordbogêrak (Petersen, 1967). I det tredje ord i tabellen er det formen *qangattarsa*, som er angivet som oqaqqarniut, de andre former er ikke oqaqqarniutit. *Ajaa* er et ord fra gamle grønlandske digte, *iaa* blev brugt i *nidviser/sangdueller*, og *qangattarsa* hører til *angakkoqs* ritualer.

ajaa, oqq -jaartorpoq (taalliatoqqani) = iaa, iaaja!
iaa -iaa-iaa jaa, oqq (ivertut pisiminni atortagaat, nuannaarnerup nilliutaa).
qangattarpoq, paa, -taappaa, sivoq, -sarpoq, -sa, oqq -taavaa, -tagaq, kk -taarpoq.

Tabel 5: Kode 5, gammel inuitisk tradition (Petersen, 1967)

Kode 6 – formler

Den sjette kategori i kodningen af materialet er den kategori, som Ameka kalder for *formler* (Ameka, 1992a). I denne kategori har jeg i alt 78 forekomster, heraf 14 i på fælleslisten med interjektioner, som optræder i begge datasæt, og derudover 55 andre fra Oqaasileriffik (2024), og 9 andre fra på listen fra ordbogêrak (1967).

Denne kategori har jeg inddelt i nogle underkategorier, nemlig de såkaldte *signaling words*, såsom ja og nej, og så forskellige former for hilsner og formelle udtryk. Som vi kan se, så har vi en masse eksempler i ordlisten fra Oqaasileriffik, og man kan sige at nogle af disse er kendetegnet ved at være mere uformelle og tættere på talesproget, men der er også en del eksempler, som er låneord eller viderederiveringer af låneords-stammer. Jeg vil her gennemgå resultaterne af de forskellige underkategorier. En samlet oversigt over kodningen ses i arket 'Formulae – Formler' i Bilag 2.

Kategori	Eksempel	Antal
Ja	aap(pi), ila-ila, ilaana, ja(a), mass(ami), soor(ng)una, soorunami, suu	14
Nej	aaja, aasik, anersa, heeq, naagga(rluinnaq), naamik, naami(vik), suvoq	11
Tak	qujan(aq), qujanarsuaq, qujanarujussuaq, qujanavik, qujanavissuaq	6
Hilsen	aluu(kkut), baj, goddag(ikkut), haluu(kkut), inuugujoq (da: goddag), kumoorn, kutaa	34

Andre formler	horaa, hurra(a), okay, skål, suami-tassa (da: det var så lidt)	10
---------------	---	----

Tabel 6: Kode 6, formler

Tabel 6 viser en oversigt over de forskellige formler i de to datasæt. Den største kategori er kategorien med forskellige hilsner, hele 34 forekomster. Hvis vi dykker lidt ned i disse forekomster, så er der kun to eksempler, som er i begge datasæt, nemlig *kutaa* og *upaa*, og tre andre, som kun er i Petersen (1967), nemlig *ataa*, *aluk* og *inuugujog*. De andre 29 forekomster af hilsner er i Oqaasileriffik (2024). Vi har altså en klar og tydelig forskel i hilsner i dag i forhold til i 1967. Dog kan det også tænkes, at ordbogêrak er mere normativ eller præskriptiv, og at dette har indflydelse på hvilke former for hilsner, der er blevet inkluderet. Forekomsterne i Oqaasileriffik (2024) er kendetegnet ved at være nogle få låneord, som har forskellige varianter i stavning og viderederivering. Hvis vi udelukkende ser på stammerne, så er det *aluu*, *baj*, *kumoorn*, *kutaa*, *godaften*, *halløj* og *hej* i forskellige stavninger og med forskellige derivationer og fleksjoner. Jeg kommer nærmere ind på derivation og fleksion af interjektioner senere i opgaven, under afsnittet “Derivation og fleksion af interjektioner” på side 51.

Derudover har vi en enkelt hilsen i materialet fra Oqaasileriffik (2024), som jeg lige vil nævne specifikt, nemlig *tamassa* (da: kom indenfor, velkomsthilsen). Dette er en interjektionel brug af en demonstrativform, jeg kommer nærmere ind på en diskussion om hvorvidt demonstrativer skal inkluderes i kategorien interjektioner i kapitel 6, under overskriften “Demonstrativer”. Det kunne være relevant her at tilføje et andet udtryk, som ligner *tamassa*, nemlig *takanna* (da: værsgo (og spis)), men dette udtryk findes ikke i datamaterialet.

I behandlingen af interjektioner tales der i nogle tilfælde om, at interjektioner er en åben og produktiv ordklasse, som hele tiden kan udbygges. Man kan sikkert diskutere, hvorvidt dette er gældende i alle underkategorier for interjektioner i denne undersøgelse, men når vi ser på netop denne underkategori, så kan vi i hvert fald argumentere for at der kan påvises en udvikling i kategorien *hilsner*, under *formler*.

To andre interessante underkategorier under denne kode er de forskellige udtryk for *ja* og *nej*. Som Tabel 5 viser, så har vi i materialet 14 forskellige forekomster af udtryk for *ja*, og 11 forekomster af udtryk for *nej*.

Af de 14 udtryk for *ja*, har vi fem forekomster, som kun er i listen fra Oqaasileriffik (2024), og to, som kun er i Petersen (1967), de andre syv forekommer på begge lister. De syv eksempler, som er på begge lister er først det mest grundlæggende: *aap* og *suu*. Derefter har vi *ilumut* og *ilaana*, som er varianter af et *ja*, man kan måske sige at begge er en form for forstærket *ja*. De andre tre er *massami*, *sooruna* og *soornguna*. *Massami* er igen en interjektional brug af et demonstrativ, og når det bruges interjektionelt har det noget med *ja* at gøre, og Petersen har i ordforklaringen til dette ord "*aap, sooruna*". *Sooruna* kan derimod også have betydningen *hvorfor*, som et spørgende adverbium, men jeg har her inkluderet det, fordi Petersen har givet det forklaringen "*aap, suu*". *Soornguna* er en variant af *sooruna*. De fire eksempler, som kun er i Oqaasileriffik (2024) er *ila-ila*, *ja*, *jaa*, *aappi* og *mass*. De kan nok alle siges at være lidt mere talesprogsagtige, *ja(a)* er taget ind som låneord, *aappi* er en variant af *aap*, og *mass* er en variant af *massami*. Det ene eksempel, som kun er i Petersen (1967) er *aanngooq*, som er en konstruktion af *aap* og *-GUUQ*. Jeg ved ikke hvorfor dette ord ikke er med i Oqaasileriffik (2024), det kan være, at det er kategoriseret på en anden måde dér.

Hvis vi kigger på de 11 forekomster af udtryk for *nej*, så har vi her kun fire ord, som optræder på begge lister, nemlig *naagga*, *naami*, *aaja* og *aasik*. De to ord *aaja* og *aasik* har begge hos Petersen ordforklaringen *piumanngilanga* (da: jeg vil ikke) (Petersen, 1967). *Naami* er lidt interessant, for det ser ud til at betydningen af dette har ændret sig over tid, for Petersen siger i ordforklaringen at det betyder *peqanngilaq* (da: den er der ikke) (Petersen, 1967), mens der i ordlisten fra Oqaasileriffik står, at det er en "*kortform af naamik*" (Oqaasileriffik, 2024). Det er også bemærkelsesværdigt at *naamik*, som i dag nok anses som den mest almindelige form for *nej*, ikke forekommer hos Petersen, men kun hos Oqaasileriffik.

Vi har et enkelt udtryk for *nej*, som kun forekommer hos Petersen, nemlig *suvoq*, som har forklaringen "*sunngitsuunngilaq; -lluni (: oqq: naagga)*." (da: bogstaveligt noget i retning af "han gik ikke glip af at gøre noget", betydning: *nej*) Derimod har vi seks forekomster, som kun står hos Oqaasileriffik, disse er *naamik*, *naamivik*, *naaggarluinnaq*, *nej*, *anersa* og *heeq*. De første tre af disse er forskellige videreudviklinger af *naami* og *naagga*, mens de sidste to

nok kan betragtes som forholdsvis nye udtryk. Hvis vi først kigger på *anersa*, så har vi i datamaterialet eksempler på *anersalu* og forskellige viderederiveringer af dette ord, men disse har betydninger i retning af *qujanarmi* og *qujanannguaruna*, mens vi i nyere tid bruger ordet *anersa* med omtrent samme betydning som *aaja*, dvs. *Naamik, piumanngilanga* (da: nej, jeg vil ikke). Det andet udtryk, *heeq*, har jeg kategoriseret som et udtryk for nej med omtrent samme betydning som *anersa*. Dog er *heeq* helt klart et talesprogsudtryk, men det er ikke desto mindre med i datamaterialet. Der er altså her flere ting, der viser, at der (også) er sket en sproglig udvikling i udtryk for nej, og som måske kunne være interessant at dykke mere ned i på et andet tidspunkt.

Som de sidste underkategorier under *Formler* har vi en række former for tak, som alle er varianter af *qujanaq*, og en underkategori, som jeg har valgt at kalde *Andre formler*. Under *andre formler* har vi *horaa*, *hurra(a)*, *okay*, *skål*, *tja*, *uukii*, *asuli*, *suami-tassa*, *asuliuna*, og *asuaa(siiit)*.

Kode 7 – uspecificeret

Udover de ovennævnte seks koder, har jeg kodet resten af interjektionerne med kode 7, som står for *uspecificeret*. Derudover er der en række ord på listen fra Oqaasileriffik, som er markeret med et udråbstegn (!) forrest, denne markering betyder, at de ikke er interjektioner⁴, derfor har jeg kodet dem som kode 8, som betyder “ikke interjektioner”. Der er 16 ord, som er markeret som ikke-interjektioner i Oqaasileriffik (2024), deraf fem, som står til at være interjektioner hos Petersen (1967).

Det samlede antal af uspecificerede interjektioner er 98, deraf 4 på fælleslisten, 73 i Oqaasileriffik (2024) og 21 i ordbogêrak (1967). På grund af denne opgaves tids- og pladsmæssige begrænsning, kan jeg desværre ikke gå i dybden med undersøgelsen af disse interjektioner. Forskningsområdet med interjektioner er både stort og omfattende, og vil forhåbentlig blive forsket mere i i de kommende år. Jeg har i slutningen af denne opgave en

⁴ Oplysning, som jeg har fået i mailkorrespondance med Najannguaq Nielsen, Oqaasileriffik, d. 22.12.24.

hel række andre områder, som man kan forske videre i, som på én eller anden måde har noget med interjektioner i grønlandsk at gøre.

Derivation og fleksion af interjektioner

Ifølge Ameka, så har interjektioner som sagt typisk hverken fleksion eller derivation (Ameka, 1992a). Grønlandsk er et polysyntetisk sprog, er morfologisk komplekst, og det ser vi også i datamaterialet med oqaqqarniutit. Som nævnt i databehandlingen i dette kapitel, har vi flere eksempler på derivation og endda fleksion i oqaqqarniutit. Dette så vi også nævnt i den historiske gennemgang af forskellige lingvistiske beskrivelser af grønlandske interjektioner (Se Bergsland, 1956; Fortescue, 1984 og Nielsen 2021).

Nielsen snakker om tre forskellige typer af interjektionelle tilhæng, nemlig 1) dem, som omdanner verber til interjektioner, 2) dem, som omdanner nominer til interjektioner, og 3) dem, som modificerer interjektioner (Nielsen, 2021, s. 228-230).

Jeg vil her gøre rede for de forskellige typer af derivation og fleksion af interjektionerne i mit data. Fokus her er på derivation, hvor slutresultatet er en interjektion. Jeg har i datamaterialet fra Petersen (1967) masser af eksempler på derivation af interjektioner, hvor derivationen omdanner ordet fra at være en interjektion til eksempelvis at være et verbum. Denne form for derivation vil jeg ikke behandle her.

Det viser sig, at mit datasæt primært har eksempler tilhæng, som omdanner verber til interjektioner, det vil sige Nielsens tilhæng 1), samt interjektioner, der modificerer interjektioner, det vil sige Nielsens (3).

Dog er det bemærkelsesværdigt, at Nielsen i sin gennemgang af tilhæng, der omdanner verber til interjektioner ikke nævner tilhængen *-naq*, som er en variant af tilhængen *-nar*. Jeg kan se, at Nielsen i sin udgave fra 2016 nævner, at det verbale tilhæng, *-nar*, ofte bruges som interjektion, *-naq* (Nielsen, 2016, s. 135), men kommentaren om den interjektionelle brug ser ikke ud til at være med i udgaven fra 2021, eller jeg har i hvert fald forsøgt at lede efter den, men forgæves.

I dette afsnit behandler jeg Nielsen (3, dvs. modificering af interjektioner, det andet afsnit, (1, behandler jeg lidt længere nede i opgaven, under overskriften “Interjektioner med

verbalstammer”. Jeg vil først gennemgå de typer af modificering af interjektioner, som jeg har fundet i mit data. Vi har eksempler på derivativer, som Nielsen nævner, og derudover har vi også andre typer af modificering af interjektioner.

Under kode 1a, følelsesudbrud, har vi en hel del eksempler på derivation, som modificerer interjektioner. Betydningsmæssigt kan man sige, at disse modificeringer har som primært formål at være forstærkende eller subjektivt farvende. Eksempelvis har vi *iggu* (da: *hvor er du/han/hun sød!*), og så har vi de forstærkede former *iggunnguaq* og *iggoraarsuk*. På samme måde har vi *ii/ee* (da: er bl.a. et udtryk for væmmelse) og de forstærkede former *iikasik* og *eersuaq*, og her har vi endda flertalsformen *eersuit*, det vil sige fleksion og ikke kun derivation. Et andet konstruktion, som ses i denne kategori, er brugen af derivationsuffixet *-toq*, eksempelvis i *qaatoq*, som betyder noget i retning af “gid det ville ske, det håber jeg”.

Under kategorien med følelsesudbrud, er gruppen af *quiasuutit*, som jeg tidligere oversatte som ‘morsomheder’, en kategori, som bruger en masse subjektivt farvende derivation. Eksempler her er *itakassak*, *takasik-aasiit*, *tarsuaq-aasiit* og *aasikasak*. De er meget svære at oversætte, derfor undlader jeg at oversætte disse. Her har jeg lyst til at tilføje, at eksemplerne på *quiasuutit*, som er i datamaterialet, ikke er en fyldestgørende liste, der findes mange flere eksempler på *quiasuutit* ude i talesproget, og jeg vurderer at det er en forholdsvis produktiv kategori, som især er produktiv pga. forskellige kombinationsmuligheder af derivativer.

Eksempler på derivativer, som ses under kode 1, er *nnguaq*, *suaq*, *raluttuaq*, *raarsuk*, *raarsuk+nnguaq*, *nnguaraarsuaq*, *galuttuaq*, *kasik*, og *kassak*. Derudover har vi eksempler på konstruktioner med derivativ + enklitisk partikel, som man måske på én eller anden måde kan kalde en form for *composita*. Disse optræder især ved de såkaldte *quiasuutit*, eksempler på disse konstruktioner er *suaq+aasiit*, *kasik+aasiit*. Men vi har også konstruktioner med *nnguaq+una* og *suaq+una*, såsom *aannguaruna* og *aarsuaruna*, disse har jeg placeret under kode 1a, *expressive emotive*, da de på én eller anden måde signalerer talerens følelser eller holdning. Denne form for konstruktioner ses i det historiske overblik hos Schultz-Lorentzen, som nævner, at mange interjektioner kan forlænges med *-lo*, *-le*, *-me*, *una* og lignende (Schultz-Lorentzen, 1945, s. 50).

Under kode 1b er variationen med derivation eller lignende mest i form af brugen af enklitiske partikler, eller at to ord sættes sammen som en art composita. Her har vi eksempelvis *a-usi*, *sunaaffaana*, *sunaaffamiuna*, *usiuffa*, *usimaanna* og *aasiit-aasiit*.

Under kode 2 har vi også eksempler på derivation og konstruktioner med enklitiske partikler. For det første har vi eksempelvis derivativet *laaq*, i *uatsilaaq*, som kan oversættes som “en lille smule”, som på en måde er formildende, *uatsi* betyder “vent lidt”, og *uatsilaaq* formilder det til at du skal vente i lidt kortere tid. Der er ikke lige så mange af disse konstruktioner under kode 2, og det er bemærkelsesværdigt, at nogle af derivativerne er varianter af derivativer, som sætter sig på verber, eksempelvis *laar-* i det sidste eksempel, mens andre derivativer er derivativer, som sætter sig på nominer. Dette er et område, som man kunne undersøge nærmere, men på grund af denne opgaves omfang, er der desværre ikke tid og plads til dette. Andre eksempler med derivation under kode 2 er *naak* der bliver til *naallikiaq* og *suukiaq* der bliver til *suukiartassa*, disse ændrer ikke rigtig betydningen, men fungerer måske lidt understregende.

En kategori, som har forholdsvis megen variation ved hjælp af derivation, er kode 6, formler, og herunder udtryk for nej, tak og hilsner. For det første har vi mange forskellige eksempler på derivation med forstærkende betydning, eksempelvis hvor *naamik* bliver til *naamivik*, *qujanaq* bliver til *qujanarsuaq*. Ved hilsner har vi en anden variation, nemlig brugen af *kkut*, og denne er lidt interessant, da *kkut* er et derivativ, som typisk sættes på navne og personer, og den nemmeste oversættelse af dette er “& co”, det vil sige “og familien/vennerne/dem, han eller hun er sammen med eller hører sammen med”. Dog bruges denne derivation som en form for fleksion ved hilsner, *aluu* “hej (med dig)” bliver til *aluukkut* “hej med jer”, *kutaa* “god dag” bliver til *kutaakkut* “god dag til jer”. Det er altså en flertalsform af en hilsen. Jeg kommer kort ind på fleksion igen under afsnittet lidt længere nede, som har overskriften “Interjektioner med verbalstammer”.

Til sidst vil jeg nævne, at jeg i datamaterialet fra Petersen (1967) har 12 derivationssuffikser, som er markeret med enten *o – oqq* (verbum til interjektion), *oqq – o* (interjektion til verbum), *t – oqq* (nomen til interjektion), *oqq – oqq* (interjektion til interjektion), eller bare med *oqq* (interjektion). Dette er med til at understrege, at interjektioner har derivation eller at

derivation foregår i forbindelse med interjektioner i grønlandsk. På grund af denne opgaves omfang, vil jeg ikke gå i dybden med analysen af disse derivationssuffikser.

Lydlig variation

Interjektionerne med følelsesudbrud har også nogle eksempler på variation, som er lidt sværere at kategorisere som derivation, da der i disse tilfælde ikke rigtig bruges genkendelige derivativer, men mere noget med gentagelse og forlængelse af stavelser. Eksempler på disse er *asaa* som bliver til *asaasakkaak*, *na'aa* som bliver til *na'aalaa*, og *ajja*, som enten bliver til *aajja* eller *ajjaka* eller noget helt andet. Disse former for variation kan siges at være meget produktive og åbne, og det er et meget mundtligt træk, som især fylder i talesproget.

På samme måde som ved kode 1, har vi også varianter af interjektionerne, som ikke er med kendte derivativer, men hellere med små lydlig ændringer, her har vi eksempelvis *mu* der bliver til *mussi*, *ak* der bliver til *akki*, og *uangalu* der bliver til *uaalu*. Her ændres betydningerne ikke, der er blot tale om lydlig variation. Det samme ser vi under kode 6, ved udtryk for ja, hvor *aap* har varianten *aappi*.

Interjektioner med verbalstammer

Vi så i den generelle teori, at Ameka nævnte, at nogle sprog har interjektioner, som er videreudviklinger af verber, og at disse har en form for fleksion, men at deres fleksion ikke følger de normale bøjningsregler (Ameka, 1992a, s. 106).

Dette emne så vi også behandlet hos Schultz-Lorentzen og Fortescue, og Bergsland kom også ind på verbalstammer. Jeg vil her gå lidt tilbage til Schultz-Lorentzen og Fortescue. Schultz-Lorentzen nævner affikset *-narpoq*, som har varianten *-naq*, som bruges til at forme interjektionerne *eqqanaq*, *alianaq* og *tupinnaq* (da: *ak og ve, hvor sørgeligt, utroligt*) (Schultz-Lorentzen, 1945). Fortescue nævner også dette affiks, sammen med de lignende affikser *-paluk* og *-innaq* (Fortescue, 1984). Derudover nævner Fortescue også de interjektioner, hvor man "bare" tager en verbalstamme, og om nødvendigt de-frikativiserer den finale konsonant, eksempelvis i konstruktionen *mamaq* (da: *det smager godt*), som er baseret på verbalstammen *mamar-* (da: *at smage godt*). Denne form har jeg lyst til at kalde afkortede verbalstammer.

Jeg har i datamaterialet fundet en lang række eksempler på disse konstruktioner. Dog er det bemærkelsesværdigt, at de fleste af disse former findes hos Petersen (1967), og at lignende konstruktioner er markeret med et udråbstegn forrest i datamaterialet fra Oqaasileriffik (2024) og derved er angivet som ikke-interjektioner. Petersen (1967) har omkring 30 forekomster af interjektioner med verbalstammer, og Oqaasileriffik (2024) har omkring 22, men alle undtagen otte er markeret som ikke-interjektioner. De otte eksempler, som ikke er markeret med udråbstegn er *ingasak* (da: det er for meget), *isersunnilaarni*, *isiarni* (disse to har iflg Petersen (1967) samme betydning, men jeg kender ikke betydningen), *kikkik* (da: grim el. hvor er han/hun grim) *kikkiik* (da: u-grim, nægtet kikkik), *maleqqiarnaq* (jeg kender ikke betydningen), *maajun* (forkortelse af *maajunnaq* = hvor ulækkert) og *torrak* (da: det var flot, det var smart!). Bortset fra *maajun* (og *maleqqiarnaq*, som jeg ikke kan udtale mig om), så er der ingen af de godkendte interjektioner i Oqaasileriffik (2024), som har suffikset *-naq*. Alle de godkendte interjektioner på denne liste opfylder Fortescues kriterier om, at det er verbalstammer, hvor man om nødvendigt har de-frikativiseret den finale konsonant, altså det, jeg kalder afkortede verbalstammer.

Hvis vi derimod kigger på Petersen (1967), så er der her både tale om konstruktioner med afkortede verbalstammer, og konstruktioner med suffikset *-naq*. Jeg kan eksempelvis nævne henholdsvis *mamaq* (da: det smager godt) og *tupinnaq* (da: utroligt!).

Til sidst har jeg lyst til at nævne, at der hos Oqaasileriffik (2024) er eksempler på flertalsformer ved forekomsterne med verbalstammer, som er markeret som ikke-interjektioner. Der er et eksempel med suffikset *-naq*, nemlig *uggornaq* (da: hvor er det ærgerligt!) og flertalsformen *uggornat*, og en flertalsform af en afkortet verbalform, nemlig *kusanat* (da: hvor er de flotte!). Som sagt er disse eksempler markeret som ikke-interjektioner, dog synes jeg at de er relevante at nævne her, da det som datamaterialet viser er til diskussion, hvorvidt disse konstruktioner skal kategoriseres som interjektioner eller ej.

Dette var min gennemgang af analysen af datamaterialet. Inden jeg i kapitel 6 vil arbejde frem imod at give et bud på en definition og beskrivelse af grønlandske interjektioner, vil jeg først give en kortere beskrivelse af brugen af interjektioner, med et særligt fokus på brugen af grønlandske interjektioner i grønlandsk-dansk kodeskift.

Kapitel 5: Brug af grønlandske interjektioner i kodeskift

Jeg vil i dette kapitel snakke om brugen af grønlandske interjektioner i kodeskift mellem grønlandsk og dansk, eller hvad nogle kalder *Greenland-Danish*. Formålet med dette er at belyse funktionen af de grønlandske interjektioner.

Sprog mødet mellem grønlandsk og dansk

Den danske lingvist Birgitte Jacobsen har beskæftiget sig med sprog mødet mellem grønlandsk og dansk op gennem tiden, og har skrevet en række artikler om emnet (Se fx Jacobsen, 1999; Jacobsen, 2000; Jacobsen, 2003; Jacobsen, 2008; og Jacobsen 2010). Disse behandlinger af emnet strækker sig fra de ældste kilder om sproglig kontakt mellem grønlændere og dansk/norske og nederlandske hvalfangere i 1600-tallet, til chat-sprog og sprog møde i cyberspace.

Jacobsen har en række eksempler fra sprog mødet mellem grønlandsk og dansk, der viser brug af blandt andet interjektioner. Det ældste eksempel på dette er dette citat fra Schultz-Lorentzen (1928), som blandt andet siger:

Nej kolonisproget er ikke så svært (...)De kan kalde kâkâ på de lejede og kommandere med agsut og uvatse. De kan sige både âmallo og sûsa... (Schultz-Lorentzen, 1928, s. 69-70; citeret i Jacobsen, 2010, s. 160)

Her har vi altså eksempler på brugen af *qaaqaa*, *assut*, *uatsi*, *aammalu* og *sussa* (da: kom så, klø på, vent lidt, om igen, det er lige meget). Alle undtagen *aammalu* har vi i datamaterialet under kode 2, conative, og *aammalu* findes faktisk i datamaterialet, men markeret som en ikke-interjektion i listen fra Oqaasileriffik (2024). Disse er altså alle sammen eksempler på interjektioner eller interjektionelle former, som er rettet imod en modtager, og det ses i teksten, at Schultz-Lorentzen og andre danskere har kendt til og brugt disse interjektioner i kommunikationen med grønlændere i kolonitiden. Jacobsen nævner også, at danskere i det grønlandske samfund i dag også har som praksis at "*krydre deres sprog med grønlandske småord og vendinger såsom suu, naamik, ila, tassa, sussa og ajunngilaq (ja, nej, ikke også, så er det nok, pyt med det, ok)*" (Jacobsen, 2010, s. 159). I dette eksempel er alle de grønlandske ord, undtagen *ajunngilaq*, interjektioner. Jacobsen kalder denne brug af sproget for *crossing*, og argumenterer for at et af formålene ved denne praksis er at signalere, at man

ikke er én af de såkaldte *flyfriske* i samfundet, men at man faktisk har boet i landet i længere tid. Der er altså en social funktion i valget af sprogbrug. Jacobsen kalder endvidere denne sprogbrug for Greenland-Danish i en engelsk artikel med overskriften *Colonial Danish* (Jacobsen, 2003, s. 160). I denne artikel tilføjer hun, at de leksikalske forskelle imellem *mother-country Danish* og *Greenland-Danish* er velkendte, men kommer ikke nærmere ind på disse leksikalske forskelle. Jacobsens yderligere forskning af Greenland-Danish og Nuuk-dansk fokuserer på prosodi og ikke på leksikalske forskelle.

Sprogmøde i cyberspace

Som nævnt i forrige afsnit, har Birgitte Jacobsen også beskrevet noget om grønlandsk chat-sprog og sprogmøde i cyberspace (Jacobsen, 2008). Her kommer hun blandt andet også ind på kodeskift, og forklarer, at vi i grønlandsk chat-sprog ser eksempler på kodeskift imellem grønlandsk, dansk og engelsk. Her refererer hun blandt andet til en undersøgelse af kodeskift i grønlandsk chat, som blev udført af Lona Lyngé i 2004, men som ikke er blevet publiceret (Jacobsen, 2008, s. 118). Jacobsen beskriver, at kodeskift er almindeligt i blandt andet *udråb*, og kommer med en række eksempler på dette. Der ser vi blandt andet brug af udråbene *ilumut*, *ilaa* og *kakkaak* i disse sætninger: “*ilumut mand!* (‘*det kan du tro*’...)”, og “*Er det dig !!! ilaa *Knuuuz* Kakkaak qangami !* (... ‘*sandelig*’ ... *orv, længe siden*’) (Op. cit. 118f). Vi ser altså igen her, at grønlandske interjektioner bruges en hel del i kodeskiftet mellem grønlandsk og dansk (og engelsk).

Vi ser altså her, at grønlandske interjektioner forekommer både i kodeskift i Greenland-Danish og i grønlandsk chat-sprog. Jeg har ikke en masse data på forekomsterne, og det er helt sikkert et felt, som man godt kan forske meget mere i, men disse påstande hos Jacobsen viser i hvert fald, at denne praksis findes. Jeg kan måske her af egen erfaring tilføje, at jeg oplever, at jeg, når jeg skal tale dansk med én, som ikke har tilknytning til Grønland, må være ekstra opmærksom og passe på at jeg ikke bruger grønlandske interjektioner i mit talesprog, da jeg forestiller mig, at det kun vil være forvirrende for min samtalepartner.

Jeg vil nu gå en lille smule teoretisk til værks og se lidt på dynamikkerne i kodeskift, for at give et forsøg på en forklaring på brugen af de grønlandske interjektioner i Greenland-Danish.

Lidt om Carol Myers-Scottons teori om kodeskift

Den amerikanske lingvist Carol Myers-Scotton (f. 1934) er én af de førende forskere inden for kodeskift og har skrevet meget om emnet, blandt andet i artiklen *A universal model of code-switching and bilingual language processing and production*, som hun har skrevet sammen med lingvisten Janice Jake (Myers-Scotton & Jake, 2009).

Kodeskift er et fænomen, som forekommer i forbindelse med sprogkontakt, hvor taleren skifter imellem forskellige sprog. Ifølge Myers-Scotton foregår kodeskift ud fra nogle bestemte principper, og har bestemte regler at gå efter, og er altså ikke bare tilfældigt. Hun bruger begrebet *Matrix Language Frame* til at forklare, at kodeskift, eller nærmere betegnet *klassisk kodeskift*, foregår på den måde, at de to (eller flere) involverede sprog ikke står på lige fod, men at der er et asymmetrisk forhold mellem sprogene, og at ét af sprogene er det såkaldte *matrix language*. Matrix language er det, som sætter rammerne for sproget, derfor kaldes det af nogle også for rammesproget, og dette sprogs strukturer er altid de foretrukne strukturer i kodeskift (Myers-Scotton & Jake, 2009, s. 337). Det andet (el. de andre) sprog kalder hun for *Embedded Language* (EL), og det er i kodeskift almindeligt at man enten bruger enkelte ord eller såkaldte *Embedded Language Islands*, altså små fraser eller grupper af ord.

Når det kommer til hvilke typer af ord, der typisk bruges af EL i sproget, har Myers-Scotton en model, som kaldes 4-M modellen, hvor hun opstiller fire typer af morfemer (Myers-Scotton & Jake, 2009, s. 340ff). Jeg vil ikke gå i dybden med hele modellen, men i korte træk inddeler Myers-Scotton sproget op i fire typer af morfemer, nemlig *indholdsmorfemer* og tre forskellige slags *systemmorfemer*, og siger, at man i kodeskift kun bruger indholdsmorfemer og den første type af systemmorfemer, nemlig *early system morphemes*. Indholdsmorfemer er defineret ved at de kan tildele eller modtage tematiske roller, dette kan systemmorfemer ikke. Eksempler på indholdsmorfemer er nominer og verber.

Grønlandske interjektioner i kodeskift

Jeg vil her komme med nogle argumenter eller bud på forklaringer på hvorfor vi bruger grønlandske interjektioner i Greenland-Danish.

Myers-Scotton nævner ikke interjektioner i forklaringen af 4-M modellen, men ud fra definitionen af at indholdsmorfemer kan tildele og modtage tematiske roller vurderer jeg, at hvis interjektioner overhovedet passer ind i denne model, så hører de hjemme i indholdsmorfemer. Derved kan vi se, at praksis med at bruge interjektioner i kodeskift på Greenland-Danish opfylder 4-M modellens påstand.

I den generelle teori om interjektioner så vi blandt andet, at forskellige teoretikere diskuterer, hvor interjektioner passer ind i *the hierarchy of grammatical units*, at nogle mener at de hører hjemme under partikler, mens andre er helt ovre i den anden kløft, og ser dem som sætningsenheder (Ameka, 1992a, s. 108). Interjektioner har som kendetegn, at de er syntaktisk uafhængige, og derfor kan man argumentere for, at de er forholdsvis nemme at tage ind i kodeskift, for selv om man ved kodeskift skal følge de sproglige strukturer i *matrix language*, så behøver man egentlig ikke at forholde sig så meget til disse strukturer ved brug af interjektioner, fordi de netop er syntaktisk uafhængige. Derved kan vi spørge, om kodeskift ved hjælp af interjektioner egentlig ikke er inter-sententielt kodeskift, som er en underkategori under kodeskift.

Der kan være forskellige årsager til kodeskift. Jacobsens forskning viser blandt andet, at den sociale funktion er en af årsagerne til kodeskift i Greenland-Danish. En anden årsag kan være behov eller såkaldt *gap-filling*. Jeg vil her foreslå, at brugen af grønlandske interjektioner i kodeskift med i Greenland-Danish udover at have social årsag, og muligvis andre årsager, også kan være en opfyldelse af et behov eller en såkaldt *gap-filling*-funktion i sproget. Som min undersøgelse viser, så er det grønlandske sprog rigt på interjektioner, interjektionerne er udtryksfulde og repræsenterer en stor varietet af betydninger, og disse er nemme at tage ind i kodeskift på grund af deres syntaktiske uafhængighed – derfor er det oplagt, at bruge disse som hjælpemidler, når man som sprogbruger vil udtrykke sig. Der er også eksempler på lignende fænomener i kodeskift på andre sprog, eksempelvis henvises der til en undersøgelse af cantonesiske sprogbrugeres brug af cantonesiske diskurspartikler i engelsk chatsprog i *Pragmatics of Society* (Andersen & Aijmer, 2012, s. 242). Dog vil jeg tilføje, at brug af

grønlandske interjektioner i Greenland-Danish er et forholdsvis uudforsket område, som kræver nærmere forskning, men det ville være spændende, hvis dette felt blev udforsket nærmere i fremtiden!

Jeg vil nu gå videre til næste kapitel, hvor jeg som sagt vil arbejde mig frem til et bud på en definition og beskrivelse af grønlandske interjektioner.

Kapitel 6: Vi arbejder frem imod en definition og beskrivelse af de grønlandske interjektioner

I dette kapitel vil jeg som allerede nævnt arbejde frem imod at give et bud på en definition på ordklassen interjektioner/oqaqqarniutit i grønlandsk, samt at give en beskrivelse af kendetegnene for ordklassen.

Jeg vil i løbet af dette kapitel argumentere for mine valg i forhold til hvilke ord, jeg definerer som interjektioner, og hvilke kategoriseringer, der kommer under denne beskrivelse. Jeg vil herunder komme ind på forskellige kategorier, som behandles forskelligt hos forskellige sprogforskere, og argumentere for, hvilke af disse grupper jeg på baggrund af undersøgelsen vurderer til at høre hjemme under interjektioner. Behandlingen i kapitlet vil derved på nogle punkter være gentagelser fra kapitel 4, men denne gang vil fokus være på at argumentere for, hvilke aspekter der skal tages med i kategorien interjektioner i grønlandsk.

På baggrund af denne behandling, vil jeg i kapitel 7 give et bud på en beskrivelse og definition af grønlandske interjektioner.

Først de mest grundlæggende kendetegn for ordklassen

Interjections are relatively conventionalised vocal gestures (or more generally, linguistic gestures) which express a speaker's mental state, action or attitude or reaction to a situation (Ameka, 1992a, s. 106).

Dette er som nævnt i teoriafsnittet Felix Amekas beskrivelse af interjektioner. Jeg vil nu gennemgå, hvad vi ud fra databehandlingen i denne undersøgelse ved om de grønlandske interjektioner. Jeg vil først beskrive de primære interjektioner og deres kendetegn. Anna Wierzbicka har en mere uddybende definition af primære interjektioner, ifølge Wierzbicka kan primære interjektioner defineres som

... a linguistic sign expressing the speaker's current mental state

- 1) Which can be used on its own*
- 2) Which expresses a specifiable meaning*
- 3) Which does not include other signs (with a specifiable meaning)*

- 4) *which is not homophonous with another lexical item whose meaning would be included in its own meaning (that is, in the meaning of the putative interjection)*
- 5) *Which refers to the speaker's current mental state or mental act (for example I feel... I want... I think... I know...)* (Wierzbicka, 1992, s. 164)

Kategorien interjektioner på grønlandsk er en forholdsvis stor kategori, som kan inddeles i mindre grupper. De er, lige som Wierzbickas definition siger, syntaktisk uafhængige, og har deres egen specifikke betydning. Nogle gange har de varierende betydninger, alt efter kontekst, men de har specifik betydning. Punkt (3 og (4 i definitionen må nok lige uddybes lidt nærmere, men det sidste punkt kan vi også sige at de grønlandske interjektioner opfylder, nemlig at de udtrykker eller refererer til talerens mentale tilstand og mentale handlinger. Kategorien er, i hvert fald på nogle områder, produktiv og får nye medlemmer. Nogle af de mest kendte grønlandske interjektioner er *kakkaak, usi, ta, sussa, aap, naamik, aluu* (da: hold da op!, forresten, vær stille, det er lige meget, ja, nej, hej).

Med hensyn til interjektioners morfologiske egenskaber, er der forskellige grupperinger inden for de grønlandske interjektioner, som har forskellige morfologiske egenskaber. Jeg vil lidt senere i dette kapitel gøre rede for interjektioners morfologiske egenskaber. Herunder vil jeg også komme ind på diskussionen om Wierzbickas punkt (3, som handler om, at interjektioner ikke skal indeholde andre tegn med specificerbar betydning.

Interjektioner er som sagt syntaktisk uafhængige, det vil sige at de i sig selv fungerer som hele sætninger. Dog er der visse ord, som egentlig oprindeligt tilhører andre ordklasser, men som kan fungere som interjektioner, disse har jeg kategoriseret som *sekundære interjektioner*. Jeg redegør for sekundære interjektioner lidt senere i dette kapitel.

Interjektioner kan inddeles i forskellige underkategorier, og som udgangspunkt er de grønlandske interjektioner repræsenteret i underkategorierne *expressive*, derunder både *emotive* og *cognitive*, og også i *conative* og *phative*, disse kategoriseringer behandles i databehandlingen under kode 1, derunder 1a og 1b, og kode 2 og 3. Udover disse kategorier, er der i sproget også specialkategorier, som kategoriseres som interjektioner, nemlig barnesprog og udtryk, som kommer fra den gamle inuitiske tradition. Disse behandles i datamaterialet under kode 4 og 5.

Udover disse nævnte kategorier, er der nogle kategorier, hvor det er op til diskussion,

hvorvidt de skal inkluderes under interjektioner eller ej, disse kategorier vil jeg nu behandle og diskutere, herunder vil jeg udtale mig om, hvorvidt jeg mener at de skal tages med som interjektioner eller ej. Disse kategorier er *verbalstammer*, *demonstrativer*, *vokativ/tiltaleform* og *formler*.

Verbalstammer

Som sagt i gennemgangen af datamaterialet, så er der delte meninger om de interjektionelle former med afkortede verbalstammer eller eksempelvis verbalstammer, som er derivet med *-naq*. Den historiske gennemgang af grammatikbeskrivelserne viste også, at det var forskelligt, om disse ordformer blev inkluderet i beskrivelserne af interjektioner eller ej.

Jeg vil her komme med det lidt diplomatiske forslag, at vi inkluderer disse konstruktioner ind under interjektioner, *oqaqqarniutit*, men i en kategori for sig, som vi kalder *interjektioner med verbalstammer*, på grønlandsk *oqaqqarniutit oqaluutinik nagguillit*.

Hvis vi ser sprogtypologisk på disse konstruktioner, så ville de på *syntetiske* eller *isolerende* sprog helt sikkert bestå af mange ord og være interjektionelle sætninger, men på grønlandsk er de enkelte ord og derved syntaktisk uafhængige og ikke bygget op af flere enheder.

Derudover er de tydeligvis udtryk for talerens følelser, holdning, sansning, eller lignende.

Denne kategori er meget produktiv og åben, fordi den egentlig består af verbalformer, som "bare" er blevet afsluttet med en afkortet form, og ikke har fået verbal fleksion. Vi har i datamaterialet ingen eksempler på mere komplekse former af disse interjektioner, som har flere derivativer, men teoretisk set vil jeg mene, at disse former sagtens kan indeholde flere derivativer, og så have en afkortet afslutning uden verbal fleksion. Jeg mener, at disse ordformer kan kategoriseres som en underkategori under den pragmatiske funktion *interjektioner*, som ifølge Ameka er "*spontaneous immediate responses to situations*" (Ameka, 1992a, s. 109). Den catalanske lingvist Maria Josep Cuenca (f. 1964), som blandt andet forsker i pragmatik og interjektioner, har blandt andet udgivet artiklen "*Defining the undefinable? Interjections*" (2000). I denne artikel kommer Cuenca blandt andet ind på, at interjektioner udtrykker subjektive udsagn (Cuenca, 2000, s. s. 31). Det er måske op til diskussion, hvor spontane disse udbrud med verbalformer er, men de er for det meste

tydeligvis subjektive udsagn. Jeg vil dog også argumentere for, at de er en form for *immediate responses to situations*, og derved interjektionelle.

Datamaterialet i denne undersøgelse har kun en meget lille del af den samlede mængde af konstruktioner som denne, og det vil nok dybest set være umuligt at få en fuldstændig samling af alle mulige konstruktioner i denne kategori. Jeg har dog lyst til at sige, at det kunne være interessant at undersøge og få et nogenlunde overblik over denne kategori og hvilke typer af verbalstammer, som kan give disse interjektionelle former. På grund af denne opgaves omfang, kan jeg ikke gå mere i dybden med at undersøge dette område, men som udgangspunkt vurderer jeg, at det vil være de verbalstammer, som på forskellige måder er beskrivende, det være sig om holdninger, følelser, tidsmæssige og rumlige vurderinger, sansning og lignende. Eksempelvis *kusanaq*, *ersinaq*, *sivisoq*, *portoq*, *nipitoq*, *mamaq*, (da: den er flot, det er uhyggeligt/skræmmende, det tager lang tid, den er høj, det er højlydt/det larmer, den smager godt).

Demonstrativer

Nogle af grammatikbeskrivelserne i den historiske gennemgang af emnet inkluderede kategorien *demonstrativer* under interjektioner. Demonstrativer er taget med i beskrivelserne hos Schultz-Lorentzen (1945), Bergsland (1956), Fortescue (1984), Sadock (2003) og Nielsen (2021).

Både Fortescue og Nielsen snakker om den kategori, hvor eksempelvis *paffa*, *tassa* og *massa* indgår, som demonstrative interjektioner (se fx Nielsen, 2021, s. 83). Hvis vi ser på datamaterialet, så er det kun *tassa*, *tamassa*, *massami*, *uffa* og *ugga* som forekommer i data. Jeg vil først kommentere på *tassa*, *tamassa* og *massami*, jeg tager de sidste to bagefter.

Jeg har kodet *tassa* under kode 2, og *tamassa* og *massami* under kode 6. Her er det dog relevant at tage Wierzbickas definition af interjektioner frem, som jeg har præsenteret i teoriafsnittet, for at argumentere for forskellen på betydningen i den demonstrative og den interjektionelle brug af ordene. Punkt (4 i Wierzbickas definition er at en interjektion er:

... *a linguistic sign expressing the speaker's current mental state...*

4) *which is not homophonous with another lexical item whose meaning would be included in its own meaning (that is, in the meaning of the putative interjection)* (Wierzbicka, 1992, s. 164)

Hvis vi vender tilbage til de tre ord, *tassa*, *tamassa* og *massami*, så vil jeg argumentere for, at betydningen af ordene i den interjektionelle brug ikke er inkluderet i betydningen af ordene, når de bruges som demonstrativer. *Tassa* bruges som interjektion i betydningen ”hold op!”, hvorimod den som demonstrativ har betydningen ”her er den”. *Tamassa* bruges som en formel, nemlig som en velkomsthilsen i betydningen ”kom indenfor”, og *massami* er som interjektion et udtryk for ja, disse betydninger er også langt fra deres demonstrative brug, som betydningsmæssigt er noget med ”her er det”.

Hvis vi så vender tilbage til *uffa* og *ugga*, så forekommer disse i data, og forekommer faktisk i begge datasæt, men jeg har markeret dem som unspecified, da jeg ikke kender nok til brugen af dem som interjektioner. Det ses også i Nielsens beskrivelse, at disse ikke bruges meget interjektionelt i dag, han siger nemlig at *uffa/ugga* mest bruges som konjunktion i koncessiv betydning, i betydningen ”selv om” (Nielsen, 2021, s. 83).

Jeg vil her komme med min argumentation for hvorfor jeg ikke ønsker at kategorisere denne gruppe af ord under interjektioner på grønlandsk.

Det er bemærkelsesværdigt, at alle de andre ordformer i kategorien af det, som Nielsen kalder demonstrative interjektioner, ikke forekommer i datamaterialet til denne undersøgelse.

Petersen har ordformerne i ordbogen, men kategoriserer dem som *upo*, (*uparuartorniutit oqaaseeqqatut ittut*, da: demonstrativer som opfører sig som/er som partikler).

Listen fra Oqaasileriffik (2024) indeholder ikke andre end *massami tassa*, *uffa*, og *ugga*. For at finde ud af hvad Oqaasileriffiks datalingvistiske værktøjer kategoriserer ordene som, forsøgte jeg at bede deres ordanalytator⁵ på deres hjemmeside om at analysere ordet *paffa*.

⁵ Her er et link til ordanalytatoren: <https://oqaasileriffik.gl/oqaaserpassualerineq/lookup/>

Analysatoren kom med denne analyse:

pav+Gram/Dem+Interj

Det vil sige den demonstrative rod *pav*, plus et interjektionssuffiks. Det vil sige, at analysatoren ser ud til at opfatte ordformen *paffa* som en interjektion.

Ordene i denne kategori er syntaktisk uafhængige, de kan optræde som en sætning. Derved opfylder de dette kriterie for interjektioner, og det kan være en grund til at de bliver kategoriseret således. Jeg har dog lyst til at sige, at det ikke nødvendigvis er god nok grund til at kategorisere ordene som interjektioner.

Hvis vi igen tager fat på Amekas påstand om, at interjektioner er "*spontaneous immediate responses to situations*" (Ameka, 1992a, s. 109), vil jeg mene, at disse demonstrative konstruktioner ikke er særlig spontane, men blot konstaterende og påpegende. Og Cuencas pointe om subjektivitet holder heller ikke rigtig stik ved disse ordformer, de er jo blot konstaterende og påpegende.

Derudover har jeg lyst til at tilføje, eller foreslå, at de forskellige ordformer med demonstrative rødder på grønlandsk hellere burde tilhøre en kategori for sig med tilhørende underkategorier. De hænger betydningsmæssigt meget tæt sammen, og her som modersmålsprogbruger lyst til at sige, at de som koncept hører de nærmest hjemme i "samme kasse" oppe i hovedet. Petersen vælger at kalde den ene af disse kategorier for *upo*, som står for *uparuartorniutit oqaaseeqqatut ittut* (da: demonstrativer som opfører sig som/er som partikler), og den anden kalder han *uparuartorniutit taggisitut ittut* (da: demonstrativer som opfører sig som/er som nomener). Det, at Petersen ikke ser dem som interjektioner, kan også være med til at understrege, at de ikke opfattes som tilhørende samme kategori som interjektioner for en modersmålsprogbruger.

Dette er min argumentation for placeringen af demonstrativer i denne undersøgelse.

Vokativ/tiltaleform

I den historiske gennemgang så vi, at to af beskrivelserne inkluderede vokativ, når de behandlede interjektioner, nemlig Bergsland (1956) og Nielsen (2021).

I databehandlingen i kapitel 4 så vi også nogle forekomster af vokativ i datamaterialet, disse blev kodet under kode 2, som er de interjektioner, som er rettet mod en modtager. Jeg diskuterede placeringen af vokativ i kategorien interjektioner en smule i afsnittet om kode 2, men nævnte så, at jeg kommer tilbage til denne diskussion i dette kapitel.

Som nævnt i databehandlingen, er alle forekomsterne af vokativ fra materialet fra Oqaasileriffik (2024), og vokativformer behandles som en særskilt ordklasse hos Petersen, nemlig med koden *oql*, som står for *oqaluffigisaq*. En anden observation i datamaterialet, som er bemærkelsesværdig, er at nogle af de mest grundlæggende vokativformer, såsom *uumaak* (da: hør, du der!) og flertalsformen *ukorsii* ikke forekommer som interjektioner i datamaterialet, hverken hos Petersen (1967) eller hos Oqaasileriffik (2024). Dog har Oqaasileriffik (2024) i datamaterialet en variant af *ukorsii*, nemlig *ukortiik*, men altså ikke den almindeligste form, *ukorsii*. Dette er lidt interessant, for udtrykket *ukorsii* bruges faktisk også som en interjektion, med betydningen “nej hør nu, ih, du milde!”, og kan derved i hvert fald kategoriseres som en sekundær interjektion.

Ud fra Petersens kategorisering, så er vokativ ikke interjektioner, men en kategori for sig. Da datamaterialet fra Oqaasileriffik (2024) ikke indeholdt vokativformer, har jeg igen slået op i Oqaasileriffiks ordanalyser⁶ på hjemmesiden. En analyse af ordet *uumaak* ser således ud hos ordanalyseren:

una+Gram/Dem+Pron+Der/Vok+Sg

Det vil sige, at roden er den demonstrative rod *una*, det er et pronomen, og så har den en vokativ endelse. Oqaasileriffik behandler altså vokativformerne som en anden kategori, end interjektioner. Derfor vil jeg også foreslå, at vi følger Petersens og Oqaasileriffiks kategorisering, og lader vokativformerne have sin egen kategori.

⁶ Her er et link til ordanalyseren: <https://oqaasileriffik.gl/oqaaserpassualerineq/lookup/>

Formler

En af kategorierne i min kodning er kategorien *formler*, som jeg har kodet med kode 6. Denne kategori er inspireret af hvad Ameka siger om formler, som jeg præsenterede kort i teoriafsnittet (Ameka, 1992a, s. 111). Herunder hører ja, nej og forskellige hilsner. Ameka vælger som sagt at kategorisere formler som en kategori for sig, som ikke hører hjemme under interjektioner, selv om mange andre teoretikere vælger at lægge dem ind under interjektioner. Jeg vil her argumentere for at inkludere dem i grønlandske interjektioner.

Hvis vi igen kigger på datamaterialet, så har begge datasæt forekomster af formler, så både Petersen og Oqaasileriffik er enige i at kalde det for interjektioner.

For det første vil jeg nævne, at Ameka i sin forklaring om forskellen på interjektioner og formler siger, at formler ikke er "*spontaneous immediate responses to situations*", men at de er "*intentional and (socially) expected reactions to situations*" (Ameka, 1992a, s. 109). Jeg har jeg lyst til at påpege, at de forekomster i datamaterialet, som udtrykker betydningerne *ja* og *nej* vel nærmere kan betegnes som spontane og umiddelbare reaktioner, og ikke som socialt forventede reaktioner på situationer. Herunder er der nogle af udtrykkene for *nej*, som er mere eller mindre uforskammede, såsom *anersa* og *heeq* – disse er svære at kategorisere som (socialt) forventede reaktioner, og de kan måske endog være ret spontane på nogle tidspunkter. Men jeg kan godt være enig i, at udtryk for *tak* og forskellige hilsner kan kategoriseres under (socialt) forventede reaktioner på situationer.

En anden beskrivelse af interjektioner hos Ameka, handler om at interjektioner bl.a. udtrykker talerens holdning eller reaktion til en situation (Ameka, 1992a, s. 106.). Disse kriterier mener jeg, at alle underkategorierne i min kategori af formler opfylder.

På baggrund af, at begge datasæt underbygger denne holdning, og fordi jeg mener, at det er den mest praktiske løsning, så foreslår jeg, at vi følger Petersens og Oqaasileriffiks praksis, og kategoriserer disse *et-ords-formler* under kategorien *almindelige interjektioner* på grønlandsk. Bemærk, at jeg siger *et-ords-formler*, da Ameka understreger, at der findes formler, der består af flere ord, men at det er formlerne, som består af et enkelt ord, som er til diskussion, når det vedrører interjektioner.

Jeg har nu argumenteret for, hvilke underkategorier, jeg mener skal inkluderes i kategorien *primære interjektioner*. Jeg vil nu kort gøre rede for interjektionernes morfologiske og syntaktiske egenskaber.

Interjektioners morfologiske egenskaber

Jeg vil her gøre rede for de morfologiske egenskaber, som jeg har observeret i denne undersøgelse. Herunder vil jeg komme ind på fleksion og derivation, både den typiske derivation i grønlandsk, som foregår ved hjælp af derivationssuffikser, men også de lydligge ændringer, som vi ser hos interjektioner. Jeg har et lignende afsnit i databehandlingen i kapitel 4, som har overskriften ”Derivation og fleksion af interjektioner”, behandlingen her vil være opsummerende og kortere, med henblik på at kunne fremstille en kort og præcis beskrivelse af interjektioners egenskaber i afsnittet ”Oqaqqarniutit – grønlandske interjektioner” i næste kapitel, kapitel 7.

Fleksion

Grønlandske interjektioner har som udgangspunkt ingen fleksion, dvs. de er ubøjelige, de tager ikke nominers eller verbers endelser. Der er dog eksempler på flertalsformer af interjektioner, såsom *eersuit*, *haluukkut*, og *kusanat*.

Derivation

Der findes mange eksempler på derivation af interjektioner i datamaterialet til denne undersøgelse. På grund af denne undersøgelses omfang, kan vi ikke gå i dybden med distributionen af de forskellige derivativer, det vil sige, hvilke derivativer der kan bruges til hvilke interjektioner, men jeg vil her give en overordnet gennemgang af typerne af derivativer, som jeg har observeret.

For det første er der mange eksempler på derivativer, som på forskellige måder er subjektivt farvende. Eksempelvis *iggoraarsuk*, *iikasik*, *itakassak*, og *aasikasak*. Disse kan også sættes sammen og kombineres på forskellige måder, som eksempelvis ved *anersalunnguaraarsuaq*. Andre derivativer er *-toq* i konstruktionen *qaatoq* (da: gid det ville ske, det håber jeg), *-laaq* i *uatsilaaq* (da: vent lige lidt, vent en lille smule). Og så er der modifikationerne af forskellige

formler, såsom *naamivik*, *qujanarsuaq*, og *aluukkut* (da: et kraftigt nej, mange tak, hej med jer). Det sidste er som nævnt en flertalsform, men den er dannet ved et derivationssuffiks, nemlig *-kkut*, som almindeligvis ikke kategoriseres som fleksionsuffiks men derivationssuffiks.

Den kategori af interjektioner, som jeg kalder interjektioner med verbalstammer, er dannet ved at lave en afkortet form af verbalstammen, som enten er selve verbalroden, eller en verbalrod med én eller flere derivationssuffikser. Eksempler på disse er *mamaq* og *tupinnaq* (da: *det smager godt, utroligt*). Ved disse konstruktioner kan man muligvis påstå, at ordformen indeholder andre tegn med specificerbar betydning, som Wierzbicka omtaler under punkt (3 i sin definition, det er jo verbalstammer og eventuelt tilhørende derivativer, som er byggesten til disse ordformer. Dog vil jeg her fremhæve, at disse verbalformer ikke kan forekomme “ude i det virkelige liv” uden sine obligatoriske verbale fleksionsuffikser, som viser modus, person og numerus. Derudover henviser jeg til min argumentation for at inkludere de interjektionelle former under kategorien interjektioner, som er placeret lidt tidligere i dette kapitel under overskriften “Verbalstammer”.

Udover disse forskellige eksempler på derivationssuffikser, har vi også ved interjektioner eksempler på variation, som er mere baseret på lydlig variation, forlængelse af lyde og gentagelser. Eksempler på disse er *asaa* som bliver til *asaasakkaak*, *na'aa* som bliver til *na'aalaa*, *ak* der bliver til *akki*, og *uangalu* der bliver til *uaalu*. Se eventuelt behandlingen i kapitel 4 for flere eksempler.

Enklitiske partikler

Brugen af enklitiske partikler ved modifikation af interjektioner optræder også en hel del i mit datamateriale. Eksempler på disse er de såkaldte *quiasuutit*, som jeg har oversat som ‘morsomheder’: *takasik-aasiit*, *tarsuaq-aasiit*, *sunaaffaana*, *sunaaffamiuna* og *usimaanna*.

Interjektioners syntaktiske egenskaber

Som allerede nævnt, så er interjektioner som udgangspunkt syntaktisk uafhængige, og kan alene udgøre en hel sætning, dette er også gældende for de grønlandske interjektioner. Dog er der nogle grønlandske interjektioner, som *kan* optræde i syntaktiske sammenhænge.

Under kode 1b i gennemgangen af undersøgelsen af data nævnte jeg, at de grønlandske interjektioner, som jeg har placeret i denne kategori, som hedder *expressive: cognitive*, egentlig alle *kan* optræde i syntaktiske sammenhænge. Eksempler på disse er *aasiit*, *sunaaffa* og *usi*, eventuelt i konstruktioner, hvor der er sat forskellige enklitiske partikler på dem.

Da disse ord kan optræde i syntaktiske sammenhænge, og altså ikke altid er syntaktisk uafhængige, kan man sætte spørgsmålstegn ved, om de kan kategoriseres som primære interjektioner. Her vil jeg dog henvise til Wierzbickas definition, punkt (1, som siger at primære interjektioner “*can be used on its own*”, og ikke nødvendigvis altid bruges alene. Derudover ser vi i det historiske overblik at Bergsland ved sin behandling af de ordformer, som ser ud til at svare til Petersen oqaqqarniutit/interjektioner siger, at ordformerne enten optræder syntaktisk uafhængigt, eller som den mest overordnede del af en syntaktisk konstruktion (Bergsland, 1956, s. 69). Denne påstand kan jeg hverken be- eller afkræfte på baggrund af denne undersøgelse, men den er værd at tage med, hvis man vil foretage en undersøgelse af interjektioners brug og syntaktiske egenskaber.

Udover disse interjektioner under kode 1b er der også andre, som kan optræde i syntaktiske sammenhænge, eksempelvis interjektioner med verbalstammer, som jeg uddyber nærmere lidt længere nede i dette kapitel. Et eksempel på denne konstruktion er “*ilami kunngip ernera pinneq!*” (Andersen, 1960). Da denne undersøgelse har fokuseret på interjektioner i ordlister og ikke i løbende tekst, så kan jeg ikke komme med konkrete forslag om beskrivelsen af forskellige interjektioners syntaktiske funktioner.

Et andet emne, som kan sættes i forbindelse med syntaktiske egenskaber, er tegnsætning. Som nævnt i den historiske gennemgang af beskrivelser af grønlandske interjektioner, så kommer Jonathan Petersen kort ind på brugen af udråbstegn ved blandt andet interjektioner (Petersen, 1921, s. 141). Da jeg i denne undersøgelse ikke har undersøgt sammenhængende tekster med interjektioner, kan jeg heller ikke udtale mig meget mere om tegnsætningen i forhold til interjektioner på grønlandsk. Jeg har dog forsøgt at søge lidt på interjektioner i Oqaasileriffiks tekstkorpus, og dér er der eksempler på brug af interjektioner i løbende tekst, hvor interjektionerne ikke adskilles fra resten af teksten ved nogen tegnsætning. Dette er dog et område, som kræver nærmere forskning, for at kunne beskrives ordentligt.

Er interjektioner partikler?

I den historiske gennemgang af behandlingen af grønlandske interjektioner så vi, at alle beskrivelserne kategoriserer interjektioner under kategorien *partikler*. Hvis vi ser på kategoriseringer af ordklasserne i Oqaasiliortut/Sprognævnets terminologidatabase⁷, ser vi også, at oqaqqarniutiti er kategoriseret under kategorien oqaaseeqqat, som er den grønlandske term for partikler.

I teoridelen så vi, at Ameka mente, at interjektioner ikke bør kategoriseres under partikler. Dog vil jeg i denne behandling af emnet holde fast ved den inddeling, som er praksis i grønlandsk lingvistik i dag. Jeg mener ikke at der er nogen gavn i at ændre denne kategorisering, det kan godt være, at nogle af argumenterne passer, men det virker lidt som en unødvendig diskussion at gå ind i.

Jeg har nu givet en argumenterende beskrivelse af, hvad jeg mener bør inkluderes i kategorien *primære interjektioner* i grønlandsk. Jeg vil nu kort præsentere og diskutere beskrivelsen af *sekundære interjektioner*.

Sekundære interjektioner

Sekundære interjektioner er ord, som egentlig tilhører andre ordklasser og men bruges som interjektioner.

På grønlandsk har vi en lang række ord, som egentlig prototypisk tilhører andre ordklasser, men som så bruges som interjektioner. På andre sprog består en del af de sekundære interjektioner typisk af skældsord eller bandeord, men også af andre typer af ord (Ameka, 1992a, s. 111). De fleste eksempler på sekundære interjektioner er under kode 2 i databehandlingen, hvor en række adverbier og pronomener bruges interjektionelt, nemlig *aatsaat*, *assut*, *qanoq*, *siumut*, *taama*, *taamak*, og *tassa* (da: om igen, kom så/opfordring til at klø på, hvad?, fremad, stop/hold op). Udover disse er der den interjektionelle brug af

⁷ <https://taaguutit.iterm.dk/?TermId=8248&SrcLang=dan&TrgLang=kal> (Hentet d. 14. jan. 25)

skældsord, såsom *toornaarsuk*. Derudover har vi under kode 3 ordsøgningsmarkøren *imaatt(oq)*, som muligvis kan kaldes en sekundær interjektion.

Der er nogle andre forekomster i datamaterialet, som har homofoner i andre ordklasser, men hvor betydningerne er meget forskellige, alt efter om det bruges interjektionelt eller ej. Eksempelvis *tassa* (da: hold op) og *sooruna* (da: ja). Her er der sket en leksikalisering, hvor ordene har fået en specifik anden betydning, end det samme ord i en anden ordklasse. Som nævnt i argumentationen i afsnittet om demonstrativer, lidt tidligere i dette kapitel, vil jeg her henvise til Wierzbickas punkt (4 i hendes definition af primære interjektioner (Wierzbicka, 1992, s. 164). Jeg foreslår at disse ord kategoriseres som primære interjektioner.

Ud over de forekomster af sekundære interjektioner, som findes i datamaterialet, er der masser af andre eksempler på disse ude i det virkelige liv. Grunden til at de ikke forekommer i datamaterialet er netop den, at de grundlæggende tilhører andre ordklasser, men i nogle tilfælde kan bruges interjektionelt. Jeg vil ikke gå mere i dybden med dette område i denne undersøgelse, men vil blot påpege det.

Jeg er nu klar til at opstille et bud på en beskrivelse og definition af de grønlandske interjektioner, det vil jeg gøre i næste kapitel.

Kapitel 7: Oqaqqarniutit – Grønlandske Interjektioner

I dette kapitel vil jeg opstille et bud på en beskrivelse af grønlandske interjektioner.

Udformningen af denne beskrivelse vil være inspireret af en beskrivelse af interjektioner i *Grammatik over det danske sprog* (Hansen & Heltoft, 2019), men tilpasset det grønlandske sprog. Argumentationen bag beskrivelsen bygger på de forrige kapitler i dette speciale.

Definitionen og beskrivelsen af ordklassen vil komme på dansk først, og derefter vil den være fulgt af en grønlandsk version, da jeg mener, at dette er relevant at have på det sprog, som det vedrører.

Oqaqqarniutit – grønlandske interjektioner

Interjektioner kaldes på dansk også for udråbsord. Det grønlandske sprog er rigt på interjektioner, og disse kan inddeles i to forskellige kategorier, nemlig *almindelige interjektioner* og *interjektioner med verbalstammer*.

Interjektioner er typisk korte ord, og nogle af de mest kendte grønlandske interjektioner er *kakkaak*, *usi*, *ta*, *sussa*, *aap*, *naamik*, *aluu* (da: hold da op!, forresten, vær stille, det er lige meget, ja, nej, hej).

Ordklassen *interjektioner* må skelnes fra andre ord, der tilhører andre ordklasser, men som kan bruges som interjektioner. Disse kaldes *sekundære interjektioner*, og behandles til sidst i denne beskrivelse.

Almindelige interjektioner

Interjektioner er korte udbrud, som kan optræde alene og fungere som hele sætninger.

Interjektioner er typisk kendetegnet ved at have subjektivt og udråbsagtigt indhold. På grønlandsk har vi syv underkategorier af almindelige interjektioner, de syv kategorier udgør interjektioner til

1. At udtrykke følelser og sansning
2. At udtrykke tanker og videnstilstand
3. At stille spørgsmål, give ordrer og andet, som er rettet mod en modtager

4. At opretholde en samtalsituation
5. Korte formelle udtryk, såsom hilsner, tak, ja og nej
6. Barnesprog
7. Udtryk fra den gamle inuitiske tradition

Eksempler på de syv underkategorier af almindelige interjektioner

Her kommer en gennemgang af de syv underkategorier, med tilhørende eksempler:

1. At udtrykke følelser og sansning

Eksempler på denne kategori er *a'assaa*, *eeq*, *hajja*, *iggu*, *ikkii*, *kakkaak* og *na'aa* (da: wow, uh hvor uhyggeligt, suk, hvor er du/han/hun sød, uuh det var koldt/vådt, wow, av) .

2. At udtrykke tanker og videnstilstand

Eksempler på denne kategori er *asukiaq*, *aasiit*, *sunaaffa* og *usi* (da: jeg ved det ikke, nu igen som sædvanlig, tænk det viste sig, forresten).

3. At stille spørgsmål, give ordrer og andet, som er rettet mod en modtager

Denne kategori er inddelt i interjektioner, som er rettet mod dyr, og dem, som er rettet mod mennesker.

Interjektioner, som er rettet mod dyr, er eksempelvis ordrene til slædehunde: *iuu*, *iuju* og *ilili*.

Interjektioner, som er rettet mod mennesker, kan igen inddeles i forskellige underkategorier, nemlig ordrer, spørgsmål, varselsråb, opfordringer og forskellige andre korte ytringer.

Eksempler på disse er

- Ordrer: *ta*, *tassa*, *tuavi*, *uatsi* (da: *shh*, *hold op*, *skynd dig*, *vent lidt*)
- Spørgsmål: *qanoq?*, *kinaanna? ha?* (da: *hvad siger du?*, *hvem siger det?*, *hva'beha'r?*)
- Varselsråb: *uaa*, *ee-ee*
- Ønsker: *mu*, *uaalu* (da: *må jeg også få?*)
- Andre ytringer: *sussa*, *qaa*, *ata*, *arraa*, *haa-a* (da: det er lige meget, kom så, se/hør/læg mærke til/pas på/fy, hov hov, se)

4. At opretholde en samtalsituation

Eksempelvis *aat?*, *ilaa* og *aa-a* (da: *er det rigtig?*, *ikke også?*, *nå*)

5. Korte formelle udtryk, såsom hilsner, tak, ja og nej

Denne kategori kan også inddeles i flere underkategorier, såsom udtryk for ja, nej, hilsner, tak og andre formler

Eksempler på disse er

- Ja: *aap*, *ilaana*, *suu*, *massami*
- Nej: *naagga*, *naamik*, *naamivik*, *aaja* og *anersa*
- Tak: *qujanaq*, *qujanarsuaq*, *qujanarujussuaq*
- Hilsen: *aluu*, *aluukkut*, *baj*, *kumoorn*, *kunaat*, *tamassa*
- Andre formler: *hurra*, *skål*, *suami-tassa* (da: *det var så lidt*), *asuliuna* (da: *det var bare for sjov*)

6. Barnesprog

Eksempelvis *a'a*, *apaapa* og *mamma* (da: lave afføring, spise, spise)

7. Udtryk fra den gamle inuitiske tradition

Eksempelvis *ajaa*, *iaa-iaa* og *qangattarsa* (da: udtryk fra gamle sange, sangduel, og fra angakkoqs ritualer)

Interjektioner med verbalstammer

Interjektioner med verbalstammer er afkortede former af verber, uden verbal fleksion, som kan optræde alene og bruges til at udtrykke talerens følelser, sansninger, holdninger, tanker og lignende. Disse er også kendetegnet ved at have subjektivt og udråbsagtigt indhold.

Denne kategori af interjektioner kan overordnet set deles i to undergrupper. Disse to grupper er afkortede verbalrødder, såsom *ingasak*, *mamaq* og *torrak*, samt verbalrødder som har

derivationssuffikser, som omdanner verberne til interjektioner, såsom *-NAQ*, *-ALLAK*, *-SUNNI*, som eksempelvis danner ordformerne *tupinnaq*, *manngaallak* og *qilussunni*.

Interjektionerne med verbalstammer har samme funktion som de første to kategorier under almindelige interjektioner, at udtrykke følelser og sansning og at udtrykke tanker og videnstilstand.

Morfologiske egenskaber

Herefter følger en redegørelse for almindelige interjektioners og interjektioner med verbalstammers morfologiske egenskaber, det vil sige fleksion og derivation.

Fleksion

Grønlandske interjektioner har som udgangspunkt ingen fleksion. De har ikke endelser som nominer eller verber.

Der kan dog være fleksion ved nogle interjektioner, som er dannet fra verbalstammer, og ved nogle hilsener.

Eksempelvis *kusanat!* og *aluukkut!* (da: hvor er de flotte!, hej med jer!)

Derivation

Nogle grønlandske interjektioner kan have derivation, andre kan ikke. Jeg vil her gøre rede for de forskellige former for derivation, som er relevante for interjektioner. Der kommer dog ikke en forklaring for distributionen af de forskellige former for derivation, blot eksempler på brugen af dem. Der kommer heller ikke en fyldestgørende liste over mulige derivationssuffikser, der nævnes blot nogle eksempler.

Der kan dannes varianter og modifikationer af nogle interjektioner ved lydlige ændringer, såsom forlængelse af vokaler, gentagelse eller fordobling af stavelser, og andet. Eksempelvis kan *na'aa* blive til *na'aalaa*, *asaa* blive til *asaasakkaak*, *ak* blive til *akki*, og *uangalu* blive til *uaalu* (da: av, hold da op, værsgod, må jeg også få).

Der kan sættes forskellige derivationssuffikser på interjektioner. De kan være subjektivt farvende, som eksempelvis *-nnguaq*, *-raarsuk*, *-kasik*, *-kassak* og *-kasak*, som i *haluunnguaq*, *iggoraarsuk*, *iikasik*, *itakassak*, og *aasikasak*. Flere derivativer kan sættes sammen og

kombineres på forskellige måder, som eksempelvis ved *anersalunnguaraarsuaq*. Andre eksempler på derivationssuffikser er *-laaq* i *uatsilaaq*, og *-tuq* i *qaatoq*.

Derivationssuffikset *-kkut* sættes på hilsner, for at danne flertalsform, som i *aluukkut*.

Interjektioner med verbalstammer kan som nævnt have forskellige afkortede verbale derivationssuffikser, såsom *-naq*, *-allak*, *-sunni*, som eksempelvis danner ordformerne *tupinnaq*, *manngaallak* og *qilussunni*.

Enklitiske partikler

Enklitiske partikler kan bruges til modifikation af interjektioner.

Eksempler på disse er *-AASIIT*, *-UNA*, *-MI*, *-MAANNA*, som vi ser i ordformerne *takasik-aasiit*, *tarsuaq-aasiit*, *sunaaffaana*, *sunaaffamiuna* og *usimaanna*.

Syntaktisk funktion

Grønlandske interjektioner er som udgangspunkt syntaktisk uafhængige, og kan udgøre en ytring alene.

Der er dog en del af interjektionerne, som også kan forekomme i sætninger, sammen med andre sætningsled. Da denne undersøgelse ikke har behandlet data med interjektioner i sætninger, vil jeg ikke uddybe dette.

Interjektioners definition

Interjektioner er små ord, som udtrykker talerens subjektive mentale tilstand eller tanker. Interjektioner kan stå alene og fungere som en sætning, de behøver ikke at have andre ord sammen med sig. Interjektioner hører under partikler.

Interjektioner kan blandt andet udtrykke glæde, sorg, smerte, frygt, og en masse andre følelser, sansninger og tanker. Nogle interjektioner er verbaliseringer af talerens mentale position, mens andre kan være henvendt mod andre mennesker.

Alle interjektioner har specifikke betydninger, men nogle gange kan betydningerne variere afhængigt af kontekst.

Sekundære interjektioner

Sekundære interjektioner er ord, som egentlig tilhører andre ordklasser og men bruges som interjektioner. Det kan være nomener, adverbier eller andre ord, som bruges som interjektioner.

Adverbier, som bruges som interjektioner, som er rettet mod en modtager, er eksempelvis: *aatsaat*, *assut*, *qanoq*, *taama*, og *taamak* (da: om igen, kom så/opfordring til at klø på, hvad?)

Et nomen, som bruges som interjektion er *siumut* (da: fremad!) Og nogle andre nomener, som bruges som skældsord er eksempelvis *toornaarsuk* og *toornaarsussuaq*.

Sekundære interjektioner kan også bestå af flere ord eller hele sætninger, som bruges som interjektioner. Jeg har desværre ikke nogen eksempler på disse i denne undersøgelse.

Oqaqqarniutit

Kalaallisut oqaatsitsinni oqaatsit suussuserisinnaasaasa ilaat tassaapput *Oqaqqarniutit*. Kalaallit oqaasiini oqaqqarniuterpassuaqarpoq assigiinngitsorpassuarnik. Oqaqqarniutit immikkoortunut marlunnut avinneqarsinnaapput, tassa *oqaqqarniutit nalinginnaasut* aammalu *oqaqqarniutit oqaluutinik nagguiltit*.

Oqaqqarniutit oqaatsit naatsunnguugajuttarput, taakkunanngalu ilisimaneqarnerpaat ilagaat ‘*kakkaak*’, ‘*usi*’, ‘*ta*’, ‘*sussa*’, ‘*aap*’, ‘*naamik*’ kiisalu ‘*aluu*’.

Oqaatsit ‘Oqaqqarniutit’ saniatigut aamma oqaatsinik allanik peqarpoq, allanik suussuseqaraluarlutik oqaqqarniutitut atorneqartartunik, taakku *oqaqqarniutinik allanik* taarusuppakka, allaaserisallu matuma naggataani allaaserineqassallutik.

Oqaqqarniutit nalinginnaasut

Oqaqqarniutit oqaasiupput naatsunnguit, kisimiillutik oqaaseqatigiittut ilivitsutut pissuseqarsinnaasut. Oqaqqarniutit oqaluttup isumaanik ersersitsigajuttarput, naatsumik oqariarnermik imaqarajullutik. Kalaallisut oqaqqarniutit nalinginnaasut immikkoortunut assigiinngitsunut arfineq-marlunnut agguaanneqarsinnaapput. Oqaqqarniutit taakku makkuninnga atuuffeqarput

1. Misigissutsinik malugisanillu oqaatiginninneq
2. Eqqarsaatinik ilisimasanillu oqaatiginninneq
3. Apeqqutinik, peqqussutinik allanillu allanut saaffiginnittunik oqaatiginninneq
4. Oqaloqatigiinnerup ingerlalluarnissaa anguniarlugu oqarneq
5. Oqariarnerit naatsut, soorlu ilassinninneq, qujaneq, angerneq naaggaarnerlu
6. Meeqqat oqaasii
7. Qanga kalaallit ileqqutoqaanit oqaatsit

*Oqaqqarniutit nalinginnaasut immikkoortunut arfineq-marlunnut agguataarneri
assersuutitallit*

Immikkoortut assigiinngitsut arfineq-marluk maanna assersuutitalersorlugit
ilisaritinneqalerput:

1. Misigissutsinik malugisanillu oqaatiginninneq

Assersuutigalugu *a'assaa, eeq, hajja, iggu, ikkii, kakkaak* kiisalu *na'aa*.

2. Eqqarsaatinik ilisimasanillu oqaatiginninneq

Assersuutigalugu *asukiaq, aasiit, sunaaffa* kiisalu *usi*.

3. Apeqqutinik, inassutinik allanillu allamut saaffiginnittunik oqaatiginninneq

Immikkoortoq una marlunnut avinneqarsinnaavoq: uumasunut saaffiginnittut inunnullu
saaffiginnittut.

Oqaqqarniutit uumasunut saaffiginnittut assersuutigalugu tassaapput qimminut qimuttunut
oqaatigineqartartut: *iuu, iuju* og *ili-ilili*.

Oqaqqarniutit inunnullu saaffiginnittut immikkoortualunnut assigiinngitsunut aamma
agguataarneqarsinnaapput, tassaallutik inassutit, apeqqutit, kalerrisaarissutit, kajumissaarutit,
oqaatigisallu naatsut allat.

Assersuutit aajuku

- Inassutit: *ta, tassa, tuavi, uatsi*
- Apeqqutit: *qanoq?, kinaanna? ha?*
- Kalerrisaarissutit: *uaa, ee-ee*
- Kissaatit: *mu, uaalu*
- Oqaatigisat allat: *sussa, qaa, ata, arraa, haa-a*

4. Oqaloqatigiinnerup ingerlalluarnissaa anguniarlugu oqarneq

Immikkoortumut tassunga assersuutigalugu ilaapput: *aat?, ilaa* kiisalu *aa-a*.

5. Oqariarnerit naatsut, soorlu ilassinnineq, qujaneq, angerneq naaggaarnerlu

Immikkoortoq una aamma immikkoortualunnut arlalinnut agguataarneqarsinnaavoq, soorlu ukununnga: angerneq, itigartitsineq, ilassinnineq, qujaneq allallu.

Assersuutit aajuku

- Angerneq: *aap, ilaana, suu, massami*
- Naaggaarneq: *naagga, naamik, naamivik, aaja* kiisalu *anersa*
- Qujaneq: *qujanaq, qujanarsuaq, qujanarujussuaq*
- Ilassinnineq: *aluu, aluukkut, baj, kumoorn, kunaat, tamassa*
- Oqariarnerit naatsut allat: *hurra, skål, suami-tassa, asuliuna*

6. Meeqqat oqaasii

Assersuutigalugu *a'a, apaapa* kiisalu *mamma*.

7. Qanga kalaallit ileqqutoqaanit oqaatsit

Assersuutigalugu *ajaa, iaa-iaa* kiisalu *qangattarsa*.

Oqaqqarniutit oqaluutinik nagguillit

Oqaqqarniutit oqaluutinik nagguillit tassaapput oqaluutit naalisakkatut ittut, oqaluutit naaneriniq naaneqanngitsut, kisimiillutik oqaaseqatigiittut atuuffeqarsinnaasut. Oqaqqarniutut pineqartut oqaluttup misigissusaanik, malugisaanik, isumaanik, eqqarsaataanik assigisaanillu oqaatiginninnermi atorneqartarput. Taakkutaaq oqaluttup isumaanik ersersitsigajuttarput, naatsumillu oqariarnermik imaqarajullutik.

Oqaqqarniutit uku ataatsimut isigalugit immikkoortunut marlunnut avinneqarsinnaapput. Immikkoortumut siullermut ilaapput oqaluutit sorlai naanilernagit naalisakkatut ilusillit, soorlu *ingasak, mamaq* aamma *torrak*. Immikkoortup aappaanniipput oqaluutit sorlai uiguutinik oqaluutaaginnartitsisunik uiguusikkat, soorlu ukuninnga *-NAQ, -ALLAK, -SUNNI*, assersuutigalugu oqaatsit ukuusinnaallutik *tupinnaq, manngaallak* aamma *qilussunni*.

Oqaqqarniutit oqaluutunik nagguillit atuuffii oqaqqarniutit nalinginnaasut atuuffiisa immikkoortui siulliit assigaat, tassaappullu misigissutsinik malugisanillu oqaatiginnineq kiisalu eqqarsaatinik ilisimasanillu oqaatiginnineq.

Morfologii pillugu paasissutissat

Oqaqqarniutit nalinginnaasut oqaqqarniutillu oqaluutunik nagguillit morfologiskimik qanoq pissuseqartarnerat ataani nassuiarneqarpoq, tassa imaappoq naanilersuineq uiguusiinerillu assigiinngitsut.

Naanilersuineq

Oqaqqarniutit nalinginnaasumik naanilersorneqarneq ajorput. Taggisinut oqaluutinulluunniit naanilersuinerit oqaqqarniutinut atuunneq ajorput.

Taamaattorli oqaqqarniutit ilaat qasseersiutinngortillugit naanilersorneqarsinnaasarpud.

Oqaqqarniutit pineqartut tassaappud *oqaqqarniutit oqaluutunik nagguillit* kiisalu ilassinnissutit ilaat.

Assersuutigalugu *kusanat!* aamma *aluukkut!*

Uiguusiineq

Oqaqqarniutit ilaat uiguuserneqarneq ajorput, allalli uiguuserneqartarlutik. Oqaqqarniutunik uiguuseeriaatsit assigiinngitsut maanna nassuialerpacka. Taamaattorli uiguuseeriaatsit oqaqqarniutinut sorlernut atuuffeqartarnersut itisilerneqassanngilaq, assersuutunik taamaallaat saqqummiussuissaanga. Oqaqqarniutinut uiggiunneqarsinnaasut tamarmik aamma taakkartorneqarnaviangillat, assersuutunik taamaallaat taakkartuissaanga.

Oqaqqarniutit ilaat nipisiuinikkut allannguuteqarfigineqarsinnaappud, soorlu ersiutit sivitsorneqarnerisigut, taanernik uteqqiinerimik amerlisaanermilluunniit, allatulluunniit allannguininikkut. Assersuutigalugu *na'aa na'aalaa*-nngorsinnaavoq, *asaa asaasakkaak*-nngorsinnaavoq, *ak akki*-nngorsinnaavoq, aammalu *uangalu uaalu*-nngorsinnaalluni.

Oqaqqarniutit uiguutinik assigiinngitsunik uiguuserneqarsinnaapput. Taakku ilaatigut oqaluttup isumaanik ersersitsisuusinnaapput, assersuutigalugu *-nnguaq, -raarsuk, -kasik, -kassak*, aamma *-kasak*, assersuutigalugu oqaatsini ukunani atorpeqarlutik *haluunnguaq, iggoraarsuk, iikasik, itakassak*, aamma *aasikasak*. Uiguutit arlallit uiggiunneqarsinnaapput, tullerriaarnerilu aamma assigiinngitsunik periarfissaqarput, assersuutigalugu ima oqarsinnaavugut *anersalunnguaraarsuaq*. Uiguutit eqqaaneqarsinnaasut allat tassaapput *-laaq*, uani: *uatsilaaq*, aammalu *-tuq* uani: *qaatoq*.

Uiguut *-kkut* ilassinnissutit qasseersiutinngortinnerini atorpeqartarpoq, soorlu uani: *aluukkut*.

Oqareernittut oqaqqarniutit oqaluutinik nagguillit uiguutinik oqaluutaaginnartitsisunik assigiinngitsunik uiguuserneqarsinnaapput, soorlu ukuninnga *-naq, -allak, -sunni*, assersuutigalugulu oqaatsit ukuusinnaallutik *tupinnaq, manngaallak* aamma *qilussunni*.

Uiguutit annerit

Uiguutit annerit oqaqqarniutit allanngorartinnerini atorpeqarsinnaapput.

Assersuutigalugu uku atorpeqarsinnaapput *-AASIIT, -UNA, -MI, -MAANNA*, taakkulu assersuutigalugu oqaatsini ukunani takusinnaavagut *takasik-aasiit, tarsuaq-aasiit, sunaaffaana, sunaaffamiuna* kiisalu *usimaanna*.

Oqaaseqatigiinni atuuffii

Oqaqqarniutit nalinginnaasut oqaaseqatigiinni kisimiissinnaapput, oqaaseqatigiillu iluanni oqaatsinut allanut pituttorsimanatik.

Taamaattorli oqaqqarniutit ilaat aamma kisimiinnatik oqaaseqatigiit iluanni atuuffeqarsinnaapput. Misissuinermi matumani oqaqqarniutit oqaaseqatigiit iluini qanoq atuuffeqarsinnaasarneri misissorneqarnikuunngimmat tamanna allaaserisami matumani itisileqqissinnaanngilara.

Oqaqqarniutit isumasiuutaat

Oqaqqarniutit oqaaseeraapput oqaluttup isumaanik eqqarsaataanilluunniit ersersitsisut.

Oqaqqarniutit kisimiillutik oqaaseqatigiittut atuuffeqarsinnaapput, oqaatsinik allanik ilalersorneqartariaqanngillat. Oqaqqarniutit oqaaseeqqanut ilaapput.

Oqaqqarniutit ilaatigut makkuninnga ersersitsisinnaapput: nuannaarnermik, aliasunnermik, anniarnermik, ersinermik, misigissutsinillu malugisanillu isummanillu allarpassuarnik.

Oqaqqarniutit ilaat oqaluttup isummakkut inissisimanerminik oqaasinnguinerisarpai, oqaqqarniutillu allat inummut allamut saaffiginnittuusinnaasarlutik.

Oqaqqarniutit tamarmik aalajangersimasumik isumaqartarput, ilaatigulli isumaat allanngorarsinnaasarpur, pissutsit pineqartut apeqqutaallutik.

Oqaqqarniutit allat

Oqaqqarniutit allat tassaapput oqaatsit oqaatsit suussusaanik allanik suussuseqaraluarlutik oqaqqarniutitut atorineqartarput. Oqaatsit pineqartut tassaasinnaapput taggisit, tapiliussat, oqaatsilluunniit allat oqaqqarniutitut atorineqartut.

Tapiliussat oqaqqarniutitut inummut allamut saaffiginnittut atorineqartut assersuutigalugu ukuupput: *aatsaat, assut, qanoq, taama, kiisalu taamak*

Taggit oqaqqarniutitut atorineqartartoq tassaavoq *siumut*.

Taggisillu allat oqaasipiluttut atorineqarlutik oqaqqarniutitut atorineqartarput assersuutigalugu ukuupput: *toornaarsuk* aamma *toornaarsussuaq*.

Oqaatsit tulleriit arlallit oqaaseqatigiilluunniit ilivitsut aamma oqaqqarniutitut allat atorineqarsinnaapput. Ajoraluartumik misissuinermi matumani taakku assersuutissaqartinngilakka.

Kapitel 8: Konklusion og perspektivering

Konklusion

”Udraabsordene betegne enten et Tilraab eller et Udbrud af en Sindsstemning (Glæde, Sorg, Smerte, Frygt); de udtrykke saaledes ofte i eet Ord en afsluttet Mening eller Sætning for sig, men ere tildeels uoversættelige”
(Rasmussen, (1888) 1974, s. 88).

I denne undersøgelse har jeg foretaget en grundig undersøgelse og kortlægning af ordklassen interjektioner i grønlandsk. Datamaterialet for undersøgelsen har primært været to forskellige ordlister med interjektioner, nemlig interjektionerne fra Jonathan Petersens ordbogêrak fra 1967 (Petersen, 1967) samt en liste med interjektioner fra Oqaasileriffiks datalingvistiske værktøj, som kaldes en fst (Finite State Transducer) (Oqaasileriffik, 2024). Fokus i denne undersøgelse har været på at analysere og inddele disse i kategorier, og undersøge deres betydningsmæssige og morfologiske kendetegn.

Den historiske behandling af interjektioner i grønlandsk har været kendetegnet af, at behandlingen og beskrivelserne af interjektioner har været sparsomme, og meget forskelligartede. Dette er dog ikke kun et kendetegn for lingvistisk forskning i Grønland, for lingvister i andre lande behandler samme problem, at der generelt har været mindre fokus på interjektioner, end på andre ordklasser. Dette kan have noget at gøre med interjektioners periferitet i lingvistikken, da de er syntaktisk selvstændige enheder, som har mere at gøre med det pragmatiske, end med det grammatiske.

Datamaterialet under denne undersøgelse er blevet sorteret ud fra generelle teorier om interjektioners inddeling i forskellige underkategorier. Denne kategorisering viser, at vi på grønlandsk har en bred repræsentation af de forskellige underkategorier af interjektioner. De grønlandske interjektioner er repræsenteret i udbrud af følelser, sansninger, tanker og videnstilstand, forskellige korte udsagn som er rettet mod en modtager, fatiske udtryk, som er med til at opretholde en samtale, og forskellige formler.

En systematisk gennemgang af databehandlingen er beskrevet i kapitel 4, derefter følger en parentetisk kapitel med kort behandling af emnet omkring kodeskift i grønlandsk-dansk i

kapitel 5. I kapitel 6 arbejdes der, på baggrund af datamaterialet og det teoretiske grundlag, argumenterende frem imod et bud på, hvilke kategorier og beskrivelser, der skal tages med i en beskrivelse og definition af grønlandske interjektioner.

Specialet munder ud i et bud på en beskrivelse og en definition af grønlandske interjektioner i kapitel 7, dette kapitel er udformet på både dansk og grønlandsk. Beskrivelsen af ordklassen lægger op til at inddele ordklassen interjektioner i to underkategorier, nemlig *almindelige interjektioner* og *interjektioner med verbalstammer*. De almindelige interjektioner inddeles endvidere i syv forskellige funktioner. Derudover beskrives yderligere en anden kategori, nemlig *sekundære interjektioner*, som består af ord, som egentlig tilhører andre ordklasser, men kan bruges interjektionelt.

Kan interjektioner sige noget om en kultur?

Interjektioner er en kategori, som varierer meget fra sprog til sprog, og er som nævnt, ifølge den polske lingvist Anna Wierzbicka noget af det mest særegne ved en kultur (Wierzbicka, 1992, s. 160). Hun har blandt andet en hypotese eller et forslag om, at de kulturer, som opmuntrer til og er åbne for at udtrykke følelser, muligvis har flere interjektioner end kulturer, hvor man ikke bliver opmuntret til at udtrykke sine følelser. Denne undersøgelse har vist, at grønlandske interjektioner har en rig repræsentation af udtryk for følelser, og dette kan muligvis være en afspejling af, at den grønlandske kultur er åben for og opmuntrer til at udtrykke følelser. Denne undersøgelse viste en repræsentation af i hvert fald 29 forskellige følelser ved analysen af de interjektioner, som er udtryk for følelser. Denne undersøgelse gik ikke i dybden med at undersøge omfanget af repræsentationen af de forskellige følelser, dette kunne være et interessant næste skridt, som måske kunne være med til at vise de forskellige følelsers position i den grønlandske kultur.

Dette er blot et eksempel på hvordan interjektioner muligvis kan sige noget om en kultur, der er også en masse andre fokuspunkter, som man kan gå i dybden med, for at undersøge det kulturelle i interjektionerne nærmere. Herunder kan jeg eksempelvis nævne *quiasuutit*, som jeg på dansk har kaldt *morsomheder*, som er små kommenterende udtryk, som på én eller anden måde kommenterer på eller gør lidt (venligt) grin med en anden person. Eksempelvis

itakassak, takasik-aasiit, tarsuaq-aasiit, taasiit, og aasikasak. Disse hænger tæt sammen med grønlandsk humor, som er et andet aspekt af kulturen. Og sådan kan vi blive ved.

Sprogforandring i interjektioner

Da de to datasæt, som denne undersøgelse bygger på, er fra to forskellige tidspunkter, er de også med til at vise sproglig udvikling og sprogforandring. Herunder har vi i databehandlingen eksempelvis set en sproglig udvikling ved brugen af forskellige hilsner, men også forskellige sproglige forandringer i betydningen af diverse interjektioner.

Et andet fokusområde, som viser sproglig udvikling, er ændringerne i morfologiske egenskaber for nogle af interjektionerne. Her ser vi eksempelvis at nogle interjektioner har fået flertalsformer, som de ikke ser ud til at have haft før. Der er helt sikkert muligheder for videre forskning i sprogforandringer ved interjektioner, ikke mindst hvis man kigger nærmere på brugen af interjektioner i talt og skrevet sprog.

Resultatet af denne undersøgelse viser altså, at det grønlandske sprog, som er et så morfologisk og til tider også syntaktisk komplekst sprog, også har et bredt og mangfoldigt udvalg af hyperkorte og betydningsfulde elementer.

Jeg vil nu give nogle forslag eller idéer til yderligere forskning indenfor grønlandske interjektioner.

Forslag til yderligere forskning

Forskningen i interjektioner åbner op for en meget bred vifte af retninger, som man kan gå videre med. Kortlægningen og beskrivelsen af ordklassen er blot begyndelsen, og i løbet af dette speciale har jeg nævnt forskellige områder, som man kan undersøge nærmere og forske videre i.

Nogle områder, som jeg har nævnt i løbet af denne opgave er: At de interjektioner, som jeg har kodet som uspecificerede, under kode 7 i kapitel 4, kan undersøges nærmere. At man kan foretage en grundigere undersøgelse af derivation af interjektioner, herunder distribution af de forskellige derivativer. Eksempelvis er der nogle af derivativerne, som oprindeligt er sådan

nogle, som kun kan sættes på verbalstammer, såsom *-laar*, og andre, som kun kan sættes på nominalstammer, såsom *-nnguaq* – og vi ser begge disse kategorier repræsenterede i derivation af interjektioner. En undersøgelse af disse kunne måske være med til at afdække distributionen af disse. Derudover kan man undersøge brugen af interjektioner i syntaktiske sammenhænge. Bergsland nævner, at de optræder som mest overordnet verballed, dette kunne være interessant at undersøge nærmere. Hvis man undersøgte brug af interjektioner i tekstkorpora, kunne man også se på tegnsætningen omkring interjektioner. Og så kunne man også gå mere i dybden med at undersøge brugen af interjektioner ved kodeskift i grønlandsk-dansk.

Jeg vil her gennemgå nogle andre områder, som på én eller anden måde kunne være et næste skridt at forske i.

Brugen af interjektioner – både mundtligt og skriftligt

Som nævnt i opgaven, så er der behov for og mulighed for at forske i brugen af interjektioner, både i talesprog og på skrift. Det kunne eksempelvis også være interessant at få noget statistik over de mest frekvente interjektioner, og at undersøge brugen af dem. Dette kunne gøres ved at se på forskellige tekstkorpora, både skriftlige korpora og talesprogskorpora, og ved at undersøge disse.

I forbindelse med talesprog er der mulighed for at undersøge samtalegrammatik, blandt andet de engelske begreber *turn-taking*, *response marker*, *signalling topic shift*, og alle mulige andre pragmatiske aspekter. Undersøgelse af talesprog i andre sprog ved hjælp af talesprogsdatabaser behandles blandt andet i bogen *Interjections* af Neal R. Norrick (Norrick, 2011, s. 245, 283).

Brug af interjektioner i forskellige dialekter

Brugen af grønlandske interjektioner varierer en hel del i de forskellige dialekter og regioner. Derfor kunne det være meget interessant at undersøge eksempelvis det indsamlede data fra det store dialektprojekt, som Oqaatsinik Ilisimatusarfik/Sprogforskningscentret er i gang med i øjeblikket, og undersøge forekomster og brug af interjektioner i de forskellige dialekter.

Jeg har eksempelvis snakket med én, som kommer fra Qaanaaq, som gav mig nogle eksempler på interjektioner på inuktun, dialekten i Qaanaaq-området, som på nogle måder mindede om nogle af dem, som forekommer i datamaterialet i denne undersøgelse, men alligevel er lidt anderledes. Et andet eksempel, som jeg kan nævne er at interjektionen *kakkammiaasiit*, som i Paamiut-dialekten bruges med betydningen “det kan du ikke mene?!, det er da for meget” eller noget i den retning, slet ikke forekommer i datamaterialet for denne undersøgelse. Det er bemærkelsesværdigt, for det er en meget almindeligt brugt interjektion i Paamiut-dialekten, og så vidt jeg har observeret, så bruges udtrykket også i andre dialekter, men muligvis med en lidt anden betydning.

En undersøgelse af interjektioner i dialekter kunne måske vise en endnu større mangfoldighed af interjektioner i det grønlandske sprog!

Ansigtstudtryk og mimik

Som sagt i teori afsnittet af dette speciale, er kategorien interjektioner i mange sprog en meget bred kategori, der går fra at være ord i ordbogen, til lydlige udtryk, og spænder i nogle tilfælde helt til ansigtstudtryk og mimik (Ameka, 1992a, s. 105f). En anden pragmatiker, Tim Wharton, sætter interjektioner op i et kontinuum, som går fra yderpunktet *showing* og hele vejen til det andet yderpunkt, *telling* (Wharton, 2009). Ligeledes snakker Neal R. Norrick om “*a wide range of sounds ... along with head movements and gestures*” som noget, som hænger sammen med det interjektionelle (Norrick, 2011, s. 250).

På grønlandsk bruger vi en masse ansigtstudtryk og mimik i samtalsituationer. Der vil helt sikkert være variation i brugen hos forskellige talere, nogle talere bruger det helt sikkert mere end andre. En del af gestikulationen er helt sikkert individuel, men der er også elementer i gestikulationen som er kulturelt bestemte og har forskellige betydninger. Dette kunne være et meget interessant emne at gå videre med i forbindelse med pragmatisk forskning i grønlandsk sprog.

Bibliografi

- Ameka, Felix (1992a). Interjections: The universal yet neglected part of speech. *Journal of Pragmatics* 18, s. 101-118.
- Ameka, Felix (1992b). The Meaning of Phatic and Conative Interjections. *Journal of Pragmatics* 18 (2-3), s. 245-271.
- Andersen, Gisle & Aijmer, Karin (eds.) (2012). *Pragmatics of Society*. De Gruyter Mouton.
- Andersen, Hans Christian (1960). *Oqaluttuat oqaluppalaallu 1, kalaallisuunngortitsisoq Frederik Nielsen*. Nuuk: Det Grønlandske Forlag.
- Bergsland, K. (1956). *A Grammatical Outline of the Eskimo Language of West Greenland*. Oslo: University of Oslo.
- Bjørnum, Stig (2012). *Grønlandsk Grammatik*. Nuuk: Forlaget Atuagkat.
- Blytman, Naja (1995). Er halvsprogethed en realitet? En sprogundersøgelse af en såkaldt halvsproget person (Unpubl.). Nuuk: Ilisimatusarfik.
- Coulmas, Florian (ed.) (1982). *Conversational Routine*. The Hague: Mouton.
- Cuenca, Maria Josep (2000). Defining the indefinable? Interjections. *Syntaxis* 3, s. 29-44.
- Fortescue, Michael (1984). *West Greenlandic*. London: Croom Helm.
- Hansen, Erik & Heltoft, Lars (2019). § 17 Interjektionaler. I *Grammatik over det danske sprog, bind 2* (s. 212-214). Syddansk Universitetsforlag.
- Jacobsen, Birgitte (2010). Hør selv - se selv. Sproglige stereotyper i Grønland og Danmark. *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2008-09*, s. 155-168.
- Jacobsen, Birgitte (2008). Grønlandsk chat - sprog møde i cyberspace. *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning 2006-07*, s. 115-129.
- Jacobsen, Birgitte (23. januar 2003). Colonial Danish. *International Journal of the Sociology of Language*, s. 153-164.

- Jacobsen, Birgitte (2000). Danish in Greenland - a new dialect? Preliminary results from a pilot project. *Odense Working Papers in Language and Communication* 19, s. 51-62.
- Jacobsen, Birgitte (1999). Sprog i kontakt. Er der opstået en ny dansk dialekt i Grønland? En pilotundersøgelse. *Grønlandsk kultur- og samfundsforskning* 98/99, s. 37-50.
- Kahn, Lily & Valiärvi, Riitta-Liisa (2022). *West Greenlandic - An Essential Grammar*. London and New York: Routledge.
- Kleinschmidt, Samuel (1851). *Grammatik der grönländischen Sprache*. Berlin: G. Reimer.
- Langgård, Per, & Langgård, Karen (1988). *Elementær Grønlandsk Grammatik*. Manuskriptudgave.
- Lund, Miilu Lars (2008). *Oqaasersiorfik - kalaallisut oqaatsit isumaat allannissaallu*. (A. Abelsen, Red.) Nuuk: Ilinnisorfik.
- Myers-Scotton, Carol & Jake, Janice (2009). A universal model of code-switching and bilingual language processing and production. I B. E. (Eds.), *The Cambridge handbook of linguistic code-switching* (s. 336–357). Cambridge: Cambridge University Press.
- Nielsen, Flemming A. (2021). *Vestgrønlandsk grammatik, 2. udgave*. Nuuk: LearnGreenlandic.
- Norrick, Neil R. (2011). Interjections. I G. Andersen, & K. Aijmer, *Pragmatics of Society* (s. 243-291). Berlin & Boston: De Gruyter Mouton.
- Oqaasileriffik. (18. December 2024). Oqaqqarniutit. Nuuk: Oqaasileriffik (Ikke udgivet).
- Petersen, Jonathan (1967). *Ordbogêrak*. Nuuk: Nûngme ilíniarfigssûp nakitertitai.
- Petersen, Jonathan (1951). *Ordbogêrak*. Nuuk: Nûngme ilíniarfigssûp nakitertitai.
- Petersen, Jonathan (1921). *kalâtdlisut agdlangnek*. Nuuk: ilíniarfigssûp nakiterivigtâne nakitigkat.
- Rasmussen, Christian ((1888) 1974). *Grønlandsk Sproglære*. Akademisk Forlag.
- Sadock, Jerrold M. (2003). *A Grammar of Kalaallisut (West Greenlandic Inuttut)*. LINCOM EUROPA.

- Schultz-Lorentzen, Christian Wilhelm (1945). *A Grammar of the West Greenlandic Language*. København: C. A. Reitzels Forlag.
- Schultz-Lorentzen, Christian Wilhelm (1928). Kolonisproget i Grønland. *Det Grønlandske Selskabs Aarsskrift 1927-28*, s. 68-74.
- Wharton, Tim (2009). *Pragmatics and Non-Verbal Communication*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Wierzbicka, Anna (1992). The semantics of interjection. *Journal of Pragmatics 18*, s. 159-192
- Wierzbicka, Anna (2003). Chapter 8, Interjections across cultures. I A. Wierzbicka, *Cross-Cultural Pragmatics* (s. 285-339). Berlin: Mouton de Gruyter.

Hjemmesider

- Oqaasileriffik. (2025). Hentet fra Oqaasileriffiks hjemmeside: <https://www.oqaasileriffik.gl>
- Oqaasileriffik. (2025). Hentet fra Oqaasileriffiks terminologidatabase: <https://taaguutit.iterm.dk>

Bilagsliste

Bilag 1: Oqaqqarniutit, ordliste fra Oqaasileriffik d. 18. Dec. 2024

Bilag 2: Kodning af data

- 1) ordbogêrak 1967
- 2) Kodningsskema
- 3) Comparison oqaa & ordb
- 4) Unmatched from Oqaasileriffik
- 5) Unmatched from ordbogeraq
- 6) Data – statistik
- 7) Emotive – hvilke følelser
- 8) Cognitive – videnstilstand
- 9) Conative – forsk funktioner
- 10) Verbalstammer
- 11) Phatic – fatiske interjektioner
- 12) Formulae - Formler